

FÅGLAR

i Närke

#1 2022 Från starten #177

Susanne Allström

Vi måste göra **mer** för den biologiska **mång**falden

ÖR NOF och föreningens medlemmar tillräckligt för den biologiska mångfalden i Närke? Frågan är berättigad med tanke på vårt fågelintresse och att naturen runt omkring oss är under ständig press.

DEN 14 OCH 15 oktober kommer Rosenbergdagarna att genomföras i Örebro. Det här är ett initiativ från Hopajola, och dagarna ska bli ett gemensamt forum för den biologiska mångfalden i vårt län. En lång rad föreningar och intresseorganisationer är med i planeringen.

Naturligtvis är Närkes Ornitologiska Förening, NOF, med inför den här viktiga händelsen, som förhoppningsvis blir ett återkommande arrangemang. Det blir en heldag med föredrag och annat där vi föreningar kan visa upp vår verksamhet. Inbjudna är alla förbundsmedlemmar, offentligt anställda tjänstemän samt politiker som har intresse i dessa frågor.

Dag två blir en heldag med studiebesök ute i verkligheten där deltagarna kan få se både goda och mindre lyckade exempel på åtgärder för biologisk mångfald. Boka gärna in dessa datum redan nu. Mer information kommer under tiden fram till dess. Här kommer det att finnas möjlighet att träffa våra folkvalda politiker och föra diskussioner om vad de konkret vill göra för vår natur.

VAD KAN VI göra mer för den biologiska mångfalden, åtgärder som ligger närmare våra kärnverksamheter: fågelskydd och fågelintresse? Ja, ett strålande exempel kan du läsa om i det här numret av Fåglar i Närke. Det är Guldholken, som är ett initiativ av NOF-medlemmen Anders Silvertärn. Han har utlyst en lättsam tävling där man sätter

upp holkar och skapar andra boplatser i sin trädgård.

Guldholken ska stimulera till att höja den biologiska mångfalden i våra annars ganska fågelfattiga bostadsområden. Ni har säkert redan hört att våra trädgårdar är alldeles för städade; en enkel åtgärd är att låta åtminstone delar av den förbli lite risiga och erbjuda fåglarna skydd och ett insektsskaffereri.

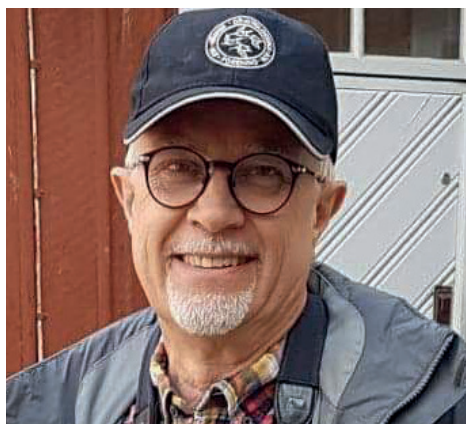
Vår miljö i Sverige är sedan länge hårt utnyttjad till gagn för vårt materiella välstånd. Det har inneburit en utarmning av naturlig flora och fauna. Hur man ska tackla det, är en stor och komplex fråga. Vi fågelvänner kan ändå göra fler saker för att bättra på situationen.

I HÅRT UTNYTTJAD skog och på produktiva lantbruksarealer råder stor brist på naturliga boplatser. Här kan vi, var och en, och som förening, åstadkomma förbättringar relativt snabbt. Holkar och olika typer av boplatzformer är självklara åtgärder. Flera enskilda initiativ är på gång, vilket är mycket glädjande. Stimulans för rikare insektsmarker och fröproducerande ytor är även det livsviktigt för att fåglarna ska ha häckningsframgångar.

Återplantering av attraktiva växter för insekter i jordbrukets kantzoner är en effektiv metod för att öka basen i den biologiska mångfalden. Hyggesfritt skogsbruk skapar förutsättningar för naturen att återhämta sig i skoglig miljö.

KOMMUNER i vårt område, som har ett rätt omfattande innehav av både skog och jordbruksmark, skulle kunna bli föregångare i dessa sammanhang. Kommunerna skulle kunna vidta positiva åtgärder för den biologiska mångfalden på de egna markerna. Jag uppmanar därför våra förtroendevalda politiker (och även berörda tjänstemän) att skapa förutsättningar för att detta ska kunna bli verklighet!

Och du. Tänk efter! Vad kan du själv göra för en ökad biologisk mångfald där du vistas och bor?

Ronnie Lindqvist
Ordförande, NOF

INNEHÅLL

i Fåglar i Närke #1.2022

LEDARE: VI MÅSTE GÖRA MER	02	SKA NOF TA ÖVER ROSENBERGSPRIS?	18
OMSLAGSFÅGELN: RÖD Vingetrast	03	URBAN MINNS MÄSTER ERIK	19
ÖREBRO SÄGER NEJ TILL VINDKRAFTPARK	04	ALLA OBSAR UNDER VINTERN	22-23
ETT REJÄLT MINNE AV BENGT AHL	05	EN RÖRDROM VID FÅGELBORDET!	24
RONNIE UTSEDD TILL ÅRETS LEDARE	05	FÅGELAKUTEN FYLLER 20 ÅR	25
SKITIGA TORNFALKSUNGAR	09	FULL FART FRAMÅT I NOF	26
INVENTERA EN VÅTMARK	10	VÅRENS HELA PROGRAM	29-30
NU ÄR TÄVLINGEN GULDHOLKEN IGÅNG	14	VEM GÖR VAD I FÖRENINGEN	31
ÅRETS GULSPARV: ÅKE PETTERSSON	15	KÅSERI: DÄ GÅR AAALLRI!	32

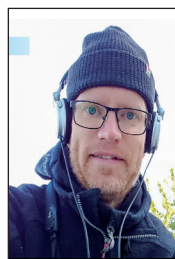
PORTRÄTTET:

06-08

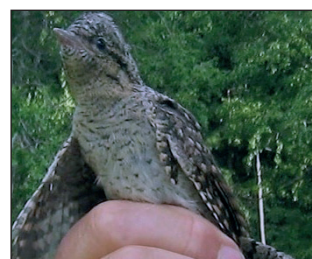
STOR GUIDE FÖR DIG SOM VILL SKÅDA MED ÖRONEN

10-13

GÖKTYTAN EN SÄRLING BLAND HACKSPETTAR

MITTEN

OMSLAGSBILDEN: RÖD Vingetrast (*Turdus iliacus*)

TEXT: MARIANNE JOHANSSON AKVARELL: STAFFAN ULLSTRÖM

Rödvingetrasten tillhör familjen trastfåglar. Den är minst av våra trastar, 21-22 centimeter. Rosenröd på sidorna och under vingarna, tydliga ögonstreck och markerade bröstfläckar.

Det är en flyttfågel som återkommer i mars-april och stannar till oktober-november. Ett fåtal övervintrar i södra Sverige. Rödvingetrasten är nattflyttare.

Den finns i hela Sverige: i skogsmark, i fjällens björkskogar, i hagmarker och hygien. Lever av maskar, insekter, andra smådjur och bär, som rönn, vinbär, oxbär, fläder med mera.

Arten häckar i träd, på stubbar och i buskar. Boet placeras gärna i björkklykor och byggs av kvistar, gräs och mossor, för-

stärks på insidan med lera och i botten med gräs. Den kan lägga två kullar per år.

Rödvingetrasten lägger fyra till sju ägg, ljusblå till grönaaktiga med rödbruna fläckar. Honan bygger boet och ruvar utan hanens medverkan. Båda föräldrarna matar och skyddar ungarna. Hon ruvar 12-13 dygn. Ungarna lämnar boet utan att kunna flyga så både honan och hanen matar dem i cirka två veckor till och efter ytterligare två veckor är de flygga.

Fakta ur Närkes Fågelvärld:

Antal par i Sverige 1 100 000
Antal par i Närke 12 000
Nationell trend 30 år är stabil
Nationell trend 10 år är ökande
Trend i Närke 30 år är stabil.

Välkomna till **NOF!**
Nu är vi **över 700**

MALIN Hall blev medlem nummer 700 i Närkes Ornitologiska Förening.

■ **Närkes Ornitologiska Förening, NOF, växer stadigt. Vid årsskiftet fick föreningen sin 700:e medlem: Malin Hall från Kumla.**

NOF har tidigare varit en mansdominerad förening, idag är fyra av tio kvinnor. Att NOF har så många medlemmar innebär att vi kan fortsätta arbetet med att stärka fågelskyddet i Närke, som att skapa lämpliga boplatser för backsvalor, pilgrimsfalkar, berguvar, hussvalor, tornseglare och många andra arter.

Som medlem får du delta i exkursioner, resor och givande utbildningar. Föreningen genomför också inomhusmöten med intressanta föreläsningar.

Som medlem får du förstås föreningens fina tidskrift Fåglar i Närke hem i brevlådan fyra gånger per år.

NOFs nya och nygamla medlemmar:

Ylva Malm, Örebro, Anna Bagge, Örebro, Ola Erlandsson, Örebro, Seppo Leppälampi, Arboga, Ulrika Widén Persson och Martin Persson, Örebro, Anette Karlsson, Hägersten, Annette Aronsson, Örebro, Björn Lundqvist och Ulla Borga, Örebro, Erik Petré, Frövi, Anita och Alf Arvidsson, Degerfors, Christer Persson, Karlskoga, Agneta Carlsson, Örebro, Bengt Larsson, Örebro, Irene Reinholdson, Örebro, Linda Meijer och Andreas Wahlstedt, Örebro, Stefan Edlund, Göteborg, Kerstin Jansson, Hallsberg, Ros-Marie Andersson, Örebro, Per-Olov Green, Stora Mellösa, Robin Kettner, Örebro, Joanna Fahlén, Örebro, Erhan Bayram, Örebro, Lena och Per Knies, Siljansnäs, Majgret Karl, Frövi, Rolf Larsson, Örebro, Anders Bro, Örebro, Graham och Stina Jarvis, Örebro, Malin Hall, Kumla, John och Marie Hall, Garphyttan, Ove Sjöberg, Brevens Bruk, Ingalill Kling, Örebro, Anneli Weiner och Göran Kempe, Örebro och Eivor Härmark, Örebro.

Örebro kommun **negativ** till vindkraftparken i Breven

ÖREBRO kommun ställer sig negativ till uppförandet av en vindkraftpark i anslutning till Brevens bruk i sydöstra delen av Närke.

Kommunen anser att den planerade vindkraftparken stör kulturmiljön i Brevens bruk och att den stör de höga naturvärdena i det intilliggande och nybildade naturreservatet Brevens tallskogar.

Vindkraftsbolaget Stena Renewable AB har ansökt om att få uppföra 34 vindkraftsnurror, 270 meter höga, i ett område som man kallar Mörtsjö. Det är ett område som ligger i både Örebro och Östergötlands län, och som berör kommunerna Hallsberg och Finspång.

Vindkraftbolaget har lämnat in en samrådsansökan och Örebro kommun har lämnat in ett remissyttrande. I det konstaterar kommun att den planerade vindkraftparken inte ligger i Örebro kommun, men att vindkraftparken

ändå på flera sätt påverkar närliggande områden som ligger i kommunen.

Stora delar av det berörda området sammanfaller med det naturreservat som nyligen bildats, Brevens tallskogar. Det är ett av få områden där man kan uppleva absolut tystnad.

Vidare skriver Örebro kommun i sitt remissyttrande att förekomsten av vissa känsliga fågelarter kan innebära vindkraftparken i vissa delar inte är lämplig. Därför är det viktigt att en miljökonsekvensbeskrivning genomförs och att man tar hänsyn till Fågeldirektivet med känsliga arter som havsörn, kungsörn, fiskgju-se, rördrom med flera.

Närkes Ornitologiska Förening har sedan tidigare i ett samrådsyttrande skrivit att området är olämpligt för vindkraft eftersom det ligger i anslutning till naturreservatet Brevens tallskogar. I området finns flera känsliga fågelarter, bland annat kungsörn, storlom, tjäder och nattskärna.

FOTO: BENNY FREDRIKSSON

RINGTRASTEN hos Benny Fredriksson, Flyhagen, den 8 mars var det första fyndet i Sverige för i år.

GISSA OM Benny Fredriksson blev överraskad när han den 8 mars såg en svart trast med ljust på vingarna.

– Det är ju en månad för tidigt, tänkte Benny för sig själv.

Det var vid 8.30-tiden som Benny Fredriksson, Flyhagen, vid Sannaboda tittade ut genom sitt rumsfönster.

Där såg han en mörk trast som stod med ryggen till.

– Men så såg jag de ljusa vingspeglarna, berättar han.

Väldigt tidigt, minst en månad för tidigt för en ringtrast, tänkte han.

Sedan vände den mörka trasten upp bröstet. Då var det inte längre någon tvekan, en utfärdad hanne av ringtrast. Benny lyckades också få några bilder på trasten som larmades ut några minuter senare.

Ringtrasten hos Benny Fredriksson i Flyhagen var det första fyndet i Sverige i år. Det är också ett pråktigt fenologirekord för ringtrast i Närke. Det tidigare rekordet enligt Artportalen i landskapet är den 2 april 2017.

Annars är det ju en art som brukar dyka upp i Närke runt den 10 april och framåt.

Thord Eriksson och Christer Tegebro vid den nya bänken på Ormesta holme i Oset. Den bänk som är till minne av Bengt Ahl.

FOTO: LENNART ERIKSSON

Där satt den!

EN REJÄL BÄNK TILL MINNE AV BENGT AHL

■ I slutet av januari förra året gick en av Oset-gubbarna, Bengt Ahl, ur tiden, 66 år gammal.

Bengt var väldigt populär eftersom han var så social och pratade med alla han träffade på.

Bengts familj beslutade att starta en insamling till hans minne. Många medlemmar i Närkes Ornitologiska Förening och andra bidrog till insamlingen, som gav över 13 000 kronor. Tanken var att skapa något i naturreservatet Oset.

Det stadsnära Oset är den lokal som Bengt gillade bäst. Han var där nästan varje dag och cyklade ner tidigt på morgonen, spanade av alla fåglar och var beredd när de andra Oset-gubbarna anlände.

De insamlade pengarna räckte till en rejäl bänk vid Ormesta holme som var en av Bengts absoluta favoritplatser i Oset.

Bänken byggdes upp med hjälp av Örebro kommun, och eftersom den byggts i en u-form fungerar den också som ett vindskydd.

Ronnie Lindqvist har utsetts till Årets ledare

NOFs ORDFÖRANDE Ronnie Lindqvist har utsetts till Årets ledare av Örebro Föreningsråd. Ronnie får utmärkelse för att han som ordförande fått NOF att växa till att vara över 700 medlemmar.

Han får också utmärkelsen för att han lyckats locka kvinnor till föreningen och får att han jobbat med konkreta fågelskyddsåtgärder som till exempel backsvalebrinkar och hussvaltetorn i Oset.

– Det är klart att det känns hedrande, säger Ronnie Lindqvist men betonar samtidigt att detta är ett kollektivt pris eftersom det är många som gör stora insatser i föreningen.

Årets ledare utses varje år av Örebro Föreningsråd. Förutsättningarna för utmärkelsen är:

”Personen ska ha lagt ned ett mångårigt, förtjänstfullt arbete eller under året gjort en ledarinsats som uppmärksammas inom organisationen.”

Ronnie Lindqvist blev invald i styrelsens för NOF 2008. Sedan dess har han haft ansvar för excursioner, resor och inventeringar. Sedan 2015 blev han ansvarig för att sammanställa bokverket Närkes Fågelvärld, en insats som innebar flera tusen timmars arbete.

Förra året valdes Ronnie till ordförande för

Ronnie Lindqvist, Årets ledare 2022 i Örebro.

Närkes Ornitologiska Förening, NOF.

Ronnie Lindqvist fick utmärkelsen vid föreningsrådets årsmöte den 22 mars. Förutom den hedrande utmärkelsen får Ronnie också ett stipendium.

Så här skriver Helena Astvald som är ordförande i Örebro Föreningsråd:

”Ronnie har gjort så mycket för att föreningen ökat medlemsantalet, fått fler kvinnliga medlemmar, samt driver på för flera fantastiska fågelskyddsprojekt.”

Under några få år har NOF växt från 400 till över 700 medlemmar. Många av de nya medlemmarna är kvinnor. Från att ha varit en mansdominerad förening består NOF numera av 40 procent kvinnor.

– Vi har växt snabbt i en tid när många andra föreningar har det besvärligt, säger Ronnie.

TUNYAPAT

Pinwanichkul,
eller Gob, som
de flesta kallar
henne är ofta
ute och skådar
fåglar, gärna
i närheten där
hon bor på
Väster i Örebro.

"Naturen har alltid varit min bästa kompis"

FAKTA/"GOB" PINWANICHKUL

Hela namnet: Tunyapat Pinwanichkul.

Familj: Make Erik Törnvall, hans vuxna barn samt stor familj i Thailand.

Ålder: 54 år.

Bor: Bostadsrätt på Väster i Örebro.

Arbete: Har flera utbildningar – utbildad agronom och maskiningenjör – har jobbat som konsult på ABB och läser nu till server- och virtualiseringsspecialist på distans, samt handlar med aktier.

Andra intressen: "Jag tycker om att laga mat. Vi äter mycket thaimat och min man älskar mina marinerade revbensspjäll, så det är favoriten. Själv tycker jag om lutfisk och inlagd sill."

Instagramkonto: pinwanych.

MED ETT BEN i Sverige och det andra i Thailand har Tunyapat "Gob" Pinwanichkul haft många stora naturupplevelser.

Inte minst när det gäller fåglar.

I Thailand har hon kryssat över 500.

Men det hon drömmer mest om att få se i Sverige – det är inget som flyger.

TEXT: CHARLOTTA HEDBERG-TIDEMAN FOTO: ARNE LUNDH

Första gången Tunyapat kom till Sverige var en varm vårdag 2009 och termometern stod på 25 plusgrader.

– Jag tyckte det var jättekallt. Hemma i Thailand hade vi över 40 grader och min man sa: "Vänta bara, det blir värre", skrattar Tunyapat.

Vi får göra intervjun på telefon. Covid-restriktionerna är så gott som borta och tanken var att vi skulle ses ute i naturen.

Tråkigt nog råkar Tunyapat ha en jobbig förkylning som gör att vi får prata via mobiltelefonen.

– Jag kommer nog att hosta lite grann men jag har ett glas varmt vatten med lite ingefära tillgängligt så det är okej, säger Tunyapat.

Väder och vind är ett kärt samtalsämne för nästan alla men kanske speciellt för dem som har sitt stora intresse utomhus.

GOB har kryssat över 500 fågelarter i Thailand, där kan hon förstås alla arternas namn. Nu har hon också tvingats att lära sig de engelska namnen, och hon jobbar hårt för att lära sig de svenska namnen.

Det håller Tunyapat med om.

Så gott som dagligen besöker Tunyapat och maken Erik fågelmarkerna runt Örebro.

– Är Erik hemma så tar vi bilen så ofta vi kan, nästan varje dag skulle jag säga. Vi kör runt i Kilsbergen eller så blir det Tysslingen eller Kvismaren. Det finns många ställen och vi försöker också hitta nya platser att utforska. Är jag ensam hemma så tar jag en cykeltur i närområdet, säger Tunyapat, eller Gob som den närmaste familjen kallar henne.

– Det är ett smeknamn som betyder groda på thailändska och som jag haft med mig ända sedan jag var bäbis. Mamma tyckte att jag liknade en liten groda när jag satt på golvet, skrattar Tunyapat.

All tid utomhus

Hon kommer från en liten by i nordöstra Thailand, nära miljonstaden Buriram.

– Det var rena landet där vi bodde och vårt hus hade inga fönster så jag och mina syskon tillbringade nästan all tid utomhus när vi kom hem efter skolan.

– Det fanns varken lekplatser eller leksaker utan vi fick hålla till i naturen runt huset. Jag minns att när vi var små åkte vi rutschka-

na nedför en liten grusig kulle med ganska stark lutning. Mamma var inte glad, vi kom ofta tillbaka med smutsiga och trasiga byxor.

– Så jag kan nog säga att naturen har varit min bästa kompis ända sedan jag var barn och eftersom jag är en nyfiken person så kröp jag runt och kollade på allt som verkade intressant som växter, fjärilar och småkryp.

– Och så klart fåglar. Jag hade ingen fågelbok men när jag fick min första lön köpte jag en kikare och kunde uppleva fåglar på riktigt. Då var jag 22 år.

Läste till agronom

När Tunyapat gått ut grundskolan i Buriram flyttade hon till landets huvudstad Bangkok och började studera till agronom på universitetet. Efter universitet jobbade hon på två olika företag.

– Målet var att starta ett eget företag vilket jag också gjorde. Min specialitet var att hjälpa företag och organisationer med marknadsföring genom att tillverka måttbeställda tröjor och andra kläder med företagsloggor. Jag tog hand om hela kedjan från att ha kundkontakt till tillverkning och leverans.

Under många år jobbade Tunyapat med sitt

SMEKNAMNET Gob betyder groda; Tuniapats mamma tyckte hon liknade en groda när hon var liten.

"Det var **jobbigt** att lära sig alla **fågelnamn** på svenska"

företag och vid ett speciellt tillfälle skulle hon möta upp en kund en bit utanför Bangkok där det fanns stora mangroveområden med fågelmarker.

– Jag passade på att skåda på fåglar, en del av dem som flyttar till Thailand under vintertid och just den gången befann sig Erik där. Han som skulle bli min make senare, säger Tunyapat.

– Redan då var han hjälpsam och lärde mig massor, jag var ju nybörjare på den tiden.

Thailändska fågelmarker

Paret höll kontakt via mobil och mejl efter att Erik återvänt till Sverige och åren efter besökte han Thailand och Tunyapat regelbundet. De hann utforska många fågelmarker i Thailand tillsammans.

– Det var jobbigt att lära sig alla fågelnamn. Vi pratade engelska och då blev det naturligt att lära sig namnen på engelska men sen ville jag ju också veta vad de hette på svenska. Många arter är flyttfåglar så större piplärka och tajgasångare kände jag igen och har sett i båda länderna.

2008 var det dags för bröllop i Thailand. Med inplanerad flytt till Sverige.

– Då visste jag ingenting om Sverige, inte ens att landet existerade, jag är jättedålig på geografi. USA, Italien och Tyskland kände jag till men inte Sverige, skrattar Tunyapat.

Med jämna mellanrum besöker paret Thailand men sedan 2019 har de inte varit där.

– Normalt åker vi en gång om året men nu

hoppas vi komma i väg nästa år om allt är lugnt.

Vad tycker du om Sverige i dag?

– Det är jättebra, mycket bättre luft här och det finns mer klimatintresse och sen är det lätt att ta sig ut i naturen.

Skådarintresset ökar

Är fågelskådning stort i Thailand?

– Det är vanligare i Sverige, men intresset ökar i Thailand. I Sverige får barnen redan i tidig skolålder lära sig att vara rädda om naturen och blir intresserade. Riktigt så är det inte i Thailand.

Hur är det med allemansrätten?

– Den finns inte. Däremot finns det flera nationalparker som man måste betala en avgift för att besöka.

Har du med kameran och fotograferar också?

– Ja, men jag är inte så duktig, det blir inga konstnärliga bilder. Men jag tycker det är kul. Jag lägger ut dem på Instagram.

Är du en kryssare?

– Jag har inte så jättebra koll för jag tittar mer än kryssar. I Thailand finns det mer än 1 000 fågelarter och jag har kryssat 503. I Sverige har jag 338.

Har du någon favoritfågel?

– Jag gillar alla fåglar, de är intressanta på olika vis. Men stjärtmes och gårdsmyg är ju väldigt söta, skrattar Tunyapat.

– Men det jag önskar mest av allt vore att se en levande varg eller björn.

Antalet sädgäss stabilt i Sverige

■ Den 4–7 mars räknades alla sädgäss i Sverige. Det är en årlig inventering som leds av Ulf Skyllberg vid SLU i Umeå.

Räkningen visar att det totalt finns cirka 60 000 sädgäss i Sverige. Gässen denna helg var kraftigt koncentrerade till Småland (nästan 16 000) och till Östen (tyvärr endast en skattning på 15 000 denna helg – och det kan ha varit upp emot 10 000 till).

I Närke räknades det in över 8 000 sädgäss: 3 600 Vibysjön, 2 200 Tysslingen och 2 384 i Kvismaren.

I hela riket har antalet de senaste fyra åren varit stabilt, runt 65 000 individer.

Fågeltornskamp – kul skådarform

■ Lördag den 7 maj arrangeras Fågeltornskampen runt om i Norden. Närkes Ornitologiska Förening deltar förstås.

Det är en kul form av att tävla i fågelskådning. Flera torn i Närke kommer att bemannas av kunniga och entusiastiska fågelskådare från klockan 5 till klockan 13.

I Finland har tävlingen pågått i flera år och omkring 300 finska fågeltorn deltar. Nu börjar vi kunna utmana Finland i en ny Finnkamp.

Vill du vara med och tävla. Samla ihop några kompisar, boka ett torn. Tävlingsledare i Närke: kent.halttunen@outlook.com

Färre örnar vid årets räkning

■ Totalt räknades 155 havsörnar in i årets räkning runt Hjälmaran och Mälaren, det är väsentligt lägre än rekordåret 2021.

Årets räkning omfattade 89 platser i fem län och drygt 20 kommuner. Runt Vättern, i västra delen av Örebro län, runt Hjälmaran (inklusive Tysslingen och Kvismaren) räknade inventerarna till totalt 64 havsörnar.

Viktigaste orsaken till det lägre resultatet är att det i år var svag vind; örarna kom inte på vingarna utan "parkerade" i olika träd. En annan orsak är att isarna varit tämligen svaga, vilket lett till att yrkesfisket delvis ställts in, med resultat att det blivit marginella mängder skräpfisk.

JOHANNES Eriksson plockar ut smetiga tornfalkungar ur holken som var avsedd för en knipa eller kattuggla. Nedan: Märkning av ungarna, som var insmorda i spillning.

Nu blir det mindre skitigt hemma hos Tornfalks

NÄR TORNFALKSPARET vid Sjömosjön utanför Fellingsbro valde att häcka i en holk avsedd för knipa eller kattuggla, blev det smetigt värre. Ungarna har för vana att skicka ut sin spillning genom gluggen, men här var det alldeles för djupt.

TEXT OCH FOTO: ULF ERIKSSON

Tornfalkar väljer gamla kråkbon, hyllor i bergsbranter och byggnader som häckplats. Att konstruera holkar för dem är tacksamt och många projekt pågår i landet med holkuppsättningar. Projekt Tornfalk Västra Mälardalen har till exempel 170 holkar uppsatta med Arboga som centralort. Projektets holkar i Närke finns i Rinkaby, Glanshammar, Lillkyrka och Götunda.

Tornfalksholken har måtten ungefär som en gammaldags ölback med ett lågt framstycke så att bomaterialet inte ramlar ut, och med en stor glugg så ungarna kan sitta på rad och spana

samt lämna spillningen rätt ut ur hålet.

Att de ändå väljer att häcka i en vanlig uggle- eller knipholk är lite ovanligt, men sommaren 2020 hände det nära Sjömosjön, på Närke-sidan. Holken satt i rent söderläge och två värmeperioder drabbade området.

Dessutom har ju de halvtvåstora tornfalks-ungarna för vana att lämna sin spillning rätt ut ur gluggen och det gick ju inte i den djupa holken.

I samband med ringmärkning av de sju ungarna noterades att de var helt kletiga av spillning och att det var olidligt varmt i holken, termometern visade på 30 grader.

Men det slutade väl och de sju ungarna lämnade bopplatsen i juli. De hölls dock under bevakning så länge de var i holken. Vi ville se att aluminiumringarna inte ställde till något problem i kombination med allt klet.

Holken fylldes därefter med sågspån nästan ända upp till gluggen, eftersom falkar gärna vill återvända till sina gamla boplatser.

Förra våren var falkparet åter på plats, nu i sin holk med en redig bädd av sågspån.

GÖR EN INSATS Inventera en våtmark

HAR DU en våtmark i din närhet, eller en som du besöker då och då? Då kan du göra en insats och bidra genom att göra en förenklad våtmarksinventering.

I Närke finns ett stort antal mindre våtmarker och sedan något år tillbaka genomförs en förenklad inventering av några våtmarker i Närke.

Våra stora våtmarker i Närke: Kvismaren, Oset-Rynningeviken och Tysslingen, täcks av andra projekt. Myrar ska heller inte inventeras; de övervakas också i andra projekt.

Fåglar som ska räknas är lommar, doppingar, hägrar, skarvar, andfåglar, tranor, sumphöns, vadare, måsar, tärnor och rovfåglar. Tättningar ska inte inventeras.

Sammanfattningsvis går det till så här:

- Inventera en (1) gång per vår under perioden 10–25 maj
- Välj din egen våtmark
- Välj punktrutt, fågeltornsräkning eller inventeringsslinga
- Räkna alla individer under en tidsrymd du själv bestämmer.

Det betyder alltså att till exempel ett besök vid ett inte alltför välbesökt fågeltorn är fullt tillräckligt för att man ska kunna vara med. Vill man hellre gå runt en liten våtmark och punkträkna eller räkna under hela slingan vid ett tillfälle, är detta också fullt tillräckligt.

Ansvarig för denna förenklade våtmarksinventering i Närke är Kent Halttunen. Några mindre våtmarker är redan bokade. Hör av dig till honom innan du börjar, så att inga våtmarker blir dubbelinventerade.

NOF och Svensk Fågeltaxering hoppas att många känner för den här metoden att övervaka svenska våtmarkers fågelfauna.

Du behövs i arbetet, hör av dig. Tveka inte – välj en våtmark och genomför en förenklad inventering. Det tar inte lång stund och du gör en viktig insats.

Kent Halttunen/NOF

070- 62 14 17

kent.halttunen@outlook.se

Ragnarsson
FASTIGHETER AB

stöder detta nummer av
Fåglar i Närke!

Ekonomi
Redovisningskonsult AB

INSPELAT

MED MIKROFONEN SOM KIKARE

FASCINERANDE OCH FRUSTRERANDE
SKOTT I MÖRKRET FRÅN EN INSPELAD HÖST

TEXT OCH BILDER: PÅR LYDMARK

PAR.LYDMARK@GOF.NU

Kan en mikrofon vara lika användbar som en kikare? Efter en första mikrofonskådarhöst är jag böjd att säga ja. Du behöver inte ens särskilt avancerad eller otymplig utrustning. Bara ett nytt sätt att tänka.

PRECIS SOM EN KIKARE gör det möjligt att se på längre håll än med blotta ögat gör en mikrofon det möjligt att höra på längre håll än med blotta örat. Om man nu kan säga med blotta örat. Och precis som en kamera gör det möjligt att kolla en karaktär i efterhand kan en ljudinspelning göra det möjligt att granska ett läte i efterhand. Jag sällar mig sedan tidigt i höstas till den växande skara av skådare som fastnat för sådan mikrofonskådning. Jag har förvisso bara nosat på ytan, men eftersom det är så häftigt var jag tvungen att dela med mig av mina erfarenheter direkt ändå. Tips, utrustning och fallgropar från en rookiesäsong. Vi börjar med vad kan man göra!

FEM SÄTT ATT MIKROFONSKÅDA

1. SPELA IN NATTSTRÄCKET

Med en mikrofon mot himlen medan du sover kan du spela in vad som sträcker över ditt hus på natten. Sedan granskar du ljudfilerna på en dator, lyssnar på det som ser intressant ut och artbestämmer i efterhand. Man kan förstås inte räkna det man spelat in på listor över arter man observerat eftersom man inte själv hört när de passerat, men

det är precis lika spännande ändå. Att sitta och leta i ljudfilerna efter läten med intressanta utseenden är faktiskt väldigt likt den förväntansfulla känsla man får av att spana av en vik med tuben efter något avvikande. Och ur fyndsynvinkel är det förstås lika mycket värt som en liveobservation eftersom man dokumenterat fyndet på en viss tid och plats. Och man lär sig massor om vad som sträcker när och under vilka förhållanden man kanske skulle försöka lyssna in en nattsträckare på riktigt.

Det var det här jag fastnade för först, och jag blev helt fast redan efter första natten. Över min tomt i Mölnlycke, helt utan vadarbiotoper i närheten, hade det sträckt över både svartsnäppa och kärrsnäppa! Andra kommunfyndet i Artportalen av båda två. Det är inte utan att man blir kallsvettig av att fundera på vad som flugit förbi här alla tidigare nätter när man sovit. Att nattinspelning öppnar dörren till en helt ny värld är verkligen ingen överdrift. Det passerar med största säkerhet mer över ditt tak än du tror, oavsett om du bor på landet eller mitt i stan. Vill du veta mer är det bara att söka på *nocmig* (= den engelska förkortningen för nocturnal migration som har blivit starkt förknippad med den här typen av nattlig inspelning). Nattet är fullt av häftiga berättelser om vad folk spelat in från sina balkonger, höghustak och trädgårdar.

En mikrofon kan hålla koll på ditt nattsträck medan du sover.

AV "FÅGLAR PÅ VÄSTKUSTEN", NR 1/2022. TACK!

2. SPELA IN PASSIVT NÄR DU SKÅDAR

Nattsträcksinspelning är ju en slags passiv inspelning, och detta kan man utnyttja på dagen också. Ställ en mikrofon bredvid dig som spelar in när du sträckskådar, eller knipsa fast en på ryggsäcken och spela in hela din skogspromenad. Skulle du höra något som du inte hinner få kläm på skriver du upp klockslaget och kollar inspelningen efteråt (ett tips är att även säga något precis när lätet har tystnat så blir det lättare att hitta rätt i filen). Dessutom får du en dokumentation säkrad om något ovanligt sträcker förbi. I senaste numret av *Roadrunner* skriver inspelningsveteranen Teet Sirotkin hur han 2021 säkrade både dvärgsparv, videsparv och sibirisk piplärka på sträck tack vare att han spelade in sträcket under tiden. Galet.

Att lämna utrustningen på en bra sträckdag utan att själv närvara är dock inget jag rekommenderar. Det blir alldeles för mycket att analysera i efterhand. Att leta upp godbitarna ur nattinspelningar tar också tid, men då är det ändå mycket tysta partier när inget händer. Ska man spela in på dagen bör man i första hand göra det medan man ändå sträckskådar. Vill du läsa mer om det här kan du söka på *vismig* (från visual migration) eller *PAM* (passive acoustic monitoring) i stället för *nocmig*. Världen är full av lustiga engelska förkortningar.

3. SPELA IN AKTIVT NÄR DU SKÅDAR

Det här behöver knappast förklaras, men ändå: Du hör en fågel, riktar mikrofonen mot ljudet och trycker på REC. Antingen för att du vet vad det är och vill spela in lätet, eller för att kolla upp senare.

4. LYSSNA MED LÄNGRE RÄCKVIDD

Om man kopplar in hörlurar i sin inspelningsutrustning kan man förstås utnyttja "förstoringseffekten" och använda mikrofonen live som kikare för öronen. *Fördel*: Man kan öka sin räckvidd i fält mångfalt och höra läten på mycket längre avstånd. *Perfekt* för tomtlistefanatikern. *Nackdel*: Förstärkt buller från vägar m.m. kan vara klart störande på vissa platser, och man riskerar att missa det som sträcker rakt över huvudet på en. Men är man ute efter något specifikt ger det helt nya möjligheter.

5. PASSIV ÖVERVAKNING AV EN SPECIELL PLATS

Det här är en variant på punkt 1, men här hänger du ut en långtidsinspelare på någon spännande plats i jakt på något särskilt. Du kanske har hittat en dunge som ser perfekt ut för tajgasångare. Eller en skogskant du känner skulle kunna vara bra för sparvuggla. Häng ut inspelaren några veckor under högsäsong och gå sedan igenom inspelningen i jakt på din målart för att se om det stämde. *Varning*: Här kan man lätt drunkna i inspelningsmängd, så det är nog bra om man har några års rutin i ljudfilsskannande innan man ger sig på det här.

1-5. FÖR ATT BLI BÄTTRE PÅ LÄTEN

Alla de här varianterna har en sak gemensamt. Finessen med att spela in ett läte är inte bara att man då kan *lyssna* på det igen. Man kan *titta* på det också. Genom lätets sonogram (se nästa sida) kan man i diagramform se vilka frekvenser lätet består av längs en tidsaxel, och formen på lätets utseende kan då användas som artbestämningskaraktär – precis som om man tagit en bild av vingteckningen. För svårbestämda läten kan detta vara helt avgörande, och i förlängningen gör det att man blir bättre på att urskilja snarlika läten även i fält. Och vill man nördra ner sig ordentligt kan man djupdyka i korsnäbbars sonogramtyper. Det är lätenas trutfjädrar. Kolla in *soundapproach.co.uk* eller FpV nr 2/2011 på *fpv.gof.nu* om du vill läsa mer.

DET HÄR BEHÖVER DU

MIKROFON OCH INSPELARE

Bäst räckvidd får du med en parabol eftersom den samlar ihop ljudet från ett bredare område och koncentrerar det in i mikrofonen. Nöjer du dig med lite kortare räckvidd, vill ha något kompaktare eller bara vill komma igång utan att investera i en parabol räcker det med mindre utrustning.

Enkla inspelningar kan göras med mobilen, men vill du göra mer än enstaka inspelningar av typ 3 ovan behöver du en separat inspelare (recorder). Alltså ungefär en sån där diktafon som Agent Cooper spelade in sina minnesanteckningar på i Twin Peaks, fast en modern variant som spelar in på minneskort och som din dator kan läsa av i stället för Diane. En prisvärd variant som verkar populär i skådarkretsar är *Zoom H1n* (ca 1000 kr) men det finns många andra märken och modeller. De flesta har helt ok inbyggda mikrofoner på toppen så för enklast möjliga utrustning räcker det så. *Audiomoth* gör också färdiga "naturinspelningsboxar" som du kan hänga ut länge eller använda dagligen.

Vill du öka upptagsförmågan kan du ställa inspelaren i en hink (för att simulera en parabol lite) eller köpa en extern mikrofon – till exempel de högkänsliga myggorna *Clippy EM272* från *Micbooster* i England (ca 1000 kr) eller en riktmikrofon som normalt används vid videoinspelningar. Båda dessa har högre känslighet och gör att du får med läten lite längre bort än med bara inspelaren (myggorna i alla riktningar, riktmikrofonerna mer riktat), men en parabol når fortfarande längst.

MINUTRUSTNING

Jag köpte en parabol från italienska *Dodotronic*. Det finns andra tillverkare också, till exempel anrika *Telinga*, men jag fastnade för *Dodotronic* på grund av tillgänglighet, pris (ca 6000 kr) och fantastisk support. Jag valde *Hi-Sound Mono EVO* med

Det är inte utan att man blir kallsvettig av att fundera på vad som flugit förbi här tidigare

Agent Cooper

Zoom H1n

Clippy EM272

Audiomoth

Dodotronic Hi-Sound Mono EVO

REPORTAGET ÅTERGES MED TILLSTÅND AV

Zoom F2-BT spelar in i 32-bitars float audio

fyra högkänsliga mikrofoner (AOM-5024L) för att jag mest var intresserad av att spela in sträck och enskilda läten, och då kan mono ge några decibels högre känslighet. Jag vet dock många som spelar in nattsträck med stereoparabler, så det går också utmärkt förstås. För fältinspelningar av hela ljudlandskap är säkert stereo att föredra, men jag valde ökad känslighet framför detta. Som bonus blir bara ljudfilerna hälften så stora i mono.

Som inspelare använder jag Zoom F2-BT. Den saknar inbyggd mikrofon (men det följer med en av myggtyp), är pytteliten (som en tändsticksask) och framför allt: den spelar in i wav-filer med 32-bitars float audio (ljudfilers motsvarighet till kamerors raw-filer). Utan 32-bitars float audio behöver man ställa in inspelningsnivån (gain) för att bestämma hur svaga ljud som ska kunna detekteras. Sätter man den högt för att få med svaga läten riskerar man att få distorsion ("trasiga ljudvågor") om något låter nära och högt. Med 32-bitars float audio slipper man det; jag kan ha maximal känslighet för svagt låtande tättingar samtidigt som jag får odistade inspelningar när en kattuggla klävtar tio meter bort. Detta är extra viktigt om man har så högkänsliga mikrofoner som de jag köpte. Laddningsbara batterier är för övrigt ett måste, eller nätadapter, annars krävs nya batterier varje natt.

Heltäckande vindskydd med nattfrost på + röd sladdkopplingslåda för utomhusbruk till inspelaren

En 2-liters kökspåse och ett plåster som regnskydd för mikrofonen

STATIV, VIND- OCH REGNSKYDD

Har du köpt en parabol är en bra idé att sätta den på ett stativ. Själv tog jag ett gammalt avdankat tubstativ. Vid direktinspelning kan man köra handhållet om man är försiktig, men ljud fortplantar sig lätt från handtaget till mikrofonen när man rör sig och ska man hålla i parabolen med ena handen blir det svårt att samtidigt använda kikaren.

Ska utrustningen stå ute på natten är regnskydd bra, både för mikrofonen och inspelaren. Jag har trätt över en vanlig 2-liters kökspåse över själva mikrofonen i min parabol och på nätet sett att många kör med gladpack; det verkar inte påverka ljudkvaliteten märkbart och funkar bra. Inspelaren kan man lägga i en påse eller låda. Använd det du har och var lite kreativ.

Vindskydd behövs typ alltid. Det kan vara ett klassiskt puffskydd över själva mikrofonen, eller ett överspännande lycraskydd över parabolen. Har du inget fungerar en stickad mössa, strumpa eller vante. Mot lövprassel hjälper dock ingenting.

BILDREDIGERINGSPROGRAM

För att analysera dina ljudfiler behöver du ett ljudredigeringsprogram. Vanligast är Audacity (gratis) och Adobe Audition (240 kr/månad om du inte redan prenumererar på Creative Cloud). Båda programmen fungerar utmärkt för det man behöver göra, men har lite olika för- och nackdelar. Audi-

tion har högre inlärningströskel, lite vassare brusreducering och smidiga livefilter, men Audacity har en del bra filter jag saknar i Audition och är ibland mer lättjobbat. Raven Pro är ett annat specialanpassat program för naturinspelningar, men det har jag inte testat eftersom det inte stödde 32-bitars float audio i höstas när jag började.

HUR GÖR MAN NÄR MAN SPELAT IN?

1. LYSSNA OCH TITTA PÅ SONOGRAMMEN

Öppna filen i visningsläget *Spektrogram* (Audacity) eller *Spectral Frequency Display* (Audition). Är det en kort inspelning eller en dagsinspelning där du vet vilken tidpunkt du ska till är det bara att skrolla dit och lyssna och titta. Om du inte ser tydliga sonogram (som i bilden till höger) kan du behöva justera ljudfilens volym eller känsligheten för spektrogramvyn i programmets inställningar.

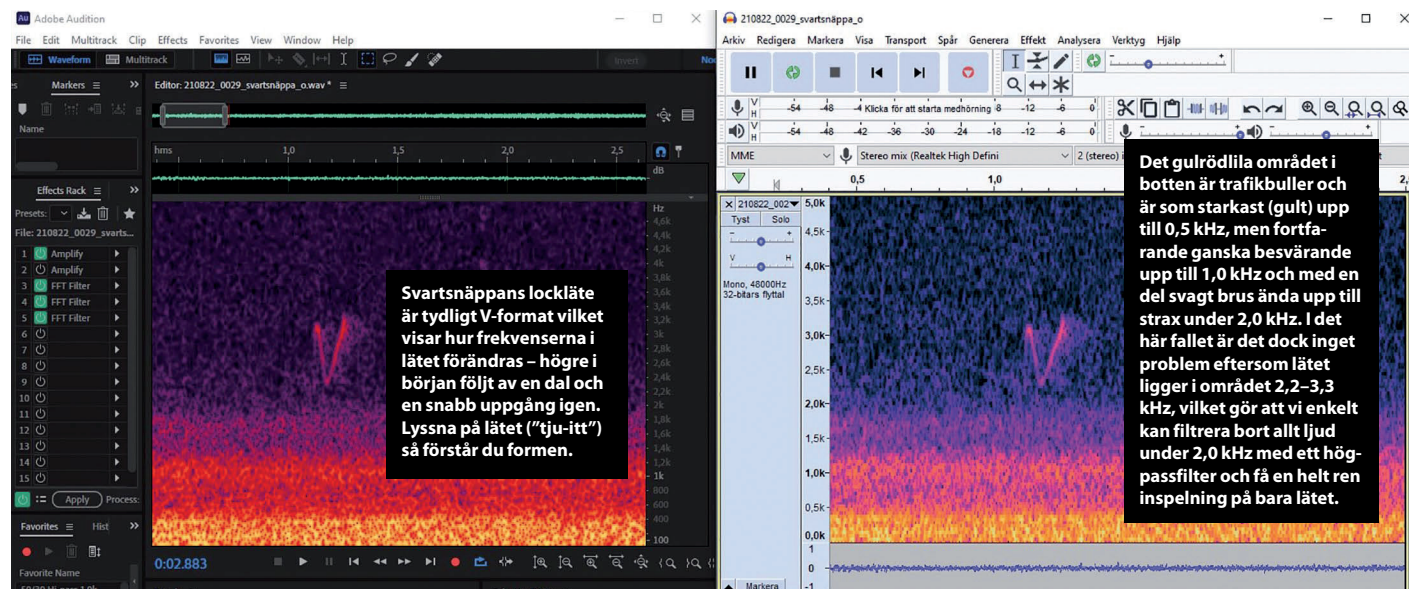
Långa nattinspelningar på många timmar är mer utmanande. Justera zoomnivån så att alla läten syns (jag brukar ha 15–20 sekunder framme på skärmen) och stega sedan igenom filen och stanna där det ser intressant ut. Hur man än gör tar det tid, men i takt med att man blir bättre på att urskilja droppar, människoljud, gnisslande grindar och de vanligaste arternas läten går det fortare. När jag ser något som ser ut som ett läte markerar jag det och spelar upp det. Känns det fortfarande som ett läte markerar jag några sekunder före och efter lätet/lätessekvensen och sätter dit en etikett (*Ctrl + B* i Audacity, *M* i Audition). När jag gått igenom hela filen kan man då snabbt se var i filen läten finns, namnge dem om man vill och med ett kommando exportera alla till separata filer.

2. FILTRERA OCH FÖRBÄTTRA

Om man inte spelat in på en isolerad fjälltopp kommer man garanterat ha ett visst bakgrundsbuller man vill bli av med i frekvensområdet 0–2 kHz (se bilden på nästa sida). Man kan dock inte rakt av filtrera bort allt under 2 kHz för då missar man lågfrekventa läten från korp, hägrar och annat. Jag filtrerar därför aldrig bort bullret från hela filen utan gör det bara för enskilda läten som jag vill exportera. Jag kör i stället med livefilter man kan slå på/av medan man lyssnar i Audition för att slippa bullret (detta går dock inte i Audacity, men man kan säkert hitta ett bra arbetsflöde där ändå). Att ta bort lågfrekvent buller på detta vis är bra, men allmän brusreducering för att få en "renare" fil överlag bör man vara försiktig med, det har en tendens att förvränga både läten och sonogram en del, men viss svag reducering kan vara ok ibland.

Beroende på hur starkt eller svagt lätet är behöver man också justera volymen. Detta gör jag inte

"FÅGLAR PÅ VÄSTKUSTEN", NR 1/2022. TACK!

Sonogram för lockläte av svartsnäppa inspelat över min tomt i Mölnlycke den 22/8 kl 00.29 på natten. Samma fil visas här i Adobe Audition till vänster och Audacity till höger. Båda programmen har sina för- och nackdelar men man kan få ungefär samma resultat i båda när man lärt sig hur de fungerar. Ljudredigering är inte helt enkelt, men det går snabbt och lära sig det som behövs för artbestämning. Vill man helt och hållet bemästra kunskapen om efterbehandling med filter, brusreducering m.m. har man en mer utmanande resa framför sig, men det är inget man behöver bry sig om egentligen.

heller permanent utan sköter också med livefilter (Audition) eller spårets volymreglage (Audacity), men om jag ska dela ett läte på nätet höjer jag upp volymen på det till nära maxvolym så att det tydligt hörs med normala inställningar innan export.

3. ARTBESTÄMNINGSHJÄLP

Om du inte känner igen lätet när du spelar upp det kan du söka fram inspelningar av tänkbara arter på xeno-canto.org och jämföra sonogram och lyssna. Hittar du ändå inte rätt kan du ladda upp ditt läte där som ett okänt läte och hoppas på hjälp. Du kan också posta det i Facebookgrupperna *Skitskumma läten* (svensk) eller *Noctmig – nocturnal migration by sound* (europeisk). Boken *Flight Identification of European Passerines and Select Landbirds* av Tomasz Cofta kan också rekommenderas. Den visar flera lockläten per art som sonogram (utöver att kanske vara den snyggaste fågelbok som utgivits).

Man kan också testa AI-bestämning via BirdNET på birdnet.cornell.edu/api. Ladda upp din fil och se vad den föreslår. Kvaliteten på träffarna varierar enormt, men ibland är det riktigt bra hjälp. Någon gång i framtiden kanske AI blir tillräckligt vasst för att skanna igenom en hel nattinspelning och spotta ur sig en pålitlig lista, men där är vi inte än. Man kan i och för sig ladda ner BirdNET:s AI-motor och köra den lokalt på datorn i två varianter på stora datamängder. Båda kräver Linux och kommandoradsknappande, men är i nuläget inte värt mödan. Jag la en månad på detta i höstas och provade olika känsligheter och inställningar och konstaterade

till slut att den förvisso träffar rätt ibland men samtidigt listar så många andra arter att det ändå tar längre tid än ovan nämnda metoder. Men webbversionen är alltså bra för enstaka kollar.

4. RAPPORTERA RÄTT PÅ ARTPORTALEN

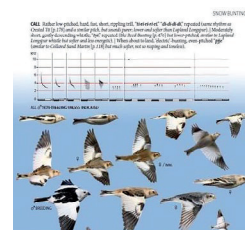
Om du spelat in passivt nattsträck och inte hört fågeln live behöver du göra två saker annorlunda på Artportalen: 1. Välj *passiv ljudinspelning* under Metod så det tydligt framgår hur observationen är gjord. 2. Bocka ur dig själv som observatör (då blir det en andrahandsuppgift med dig som rapportör men inte observatör, så fyndet räknas inte på dina artlistor men är med i lokalens artlista i lokalligan). För att bifoga inspelningen laddar du först upp den på xeno-canto.org och kopierar direktadressen till den. Sedan klickar du på samma ikon som för att bifoga bild på Artportalen, växlar till fliken *Video/Ljud* och klistrar in adressen. Då bäddas lätet in med sonogram och blir uppspelningsbart.

FALLGROPAR OCH UTMANINGAR

Det är i efterarbetet för nattinspelningar den stora fallgropen finns. Jag har fortfarande inte tittat igenom i närheten av allt jag spelade in i höstas för jag grävde ner mig i tekniskt djupdykande i stället (det gör jag alltid). Men kanske lär jag mig grovskanna filerna i vår? Kanske kan man i stället lyssna på det man spelat in när man jobbar eller diskar? Kanske ska jag spela in mindre natt och mera dag? Inte vet jag. Men fortsätta spela in ska jag. Och du också tänker jag. För eller senare. 🐦

Kanske kan man lyssna när man jobbar eller diskar?

Utsnitt ur Tomasz Coftas sträckfågelbok. Sonogram överst för ett par olika snöparvsläten följt av kollage med snygga flyktbilder. Se FpV nr 2/2021 för recension.

Hjälp en kompis med en bostad och tävla i Guldholken

NU drar vi i gång holkracet, en lätt-sam tävling med ett viktigt syfte, nämligen att stimulera till biologisk mångfald. Tävlingen Guldholken går ut på att få så många fåglar som möjligt att häcka på den egna tomten.

Nu är det hög tid att snickra och sätta upp extra fågelholkar, korgar eller annat som underlättar för fåglarna att häcka just hos dig. Även andra bon räknas med: naturliga bon på marken, i träd och buskage, bo under takpannorna med mera.

Så här går det till: dokumentera skriftligt genomförda häckningar (antal flygga ungar om möjligt) under säsongen. Dokumentera gärna häckningarna med ett foto, men tänk på att inte störa! Det behövs ingen bild på ägg eller ungar i boet. Till exempel räcker det bra med en bild på mesen i holkens hål eller en bild av skatboet i trädgården.

Tävlingsområde är den egna tomten. Eftersom det finns så många olika förutsättningar delar vi in deltagarna i två kategorier:

Grupp 1: villa/radhus/sommarstuga eller motsvarande

Grupp 2: gård med permanentboende utanför staden

Vinnare i respektive grupp är den som har flest lyckade häckningar på sitt tävlingsområde. En lyckad häckning är den där man konstaterat ett högt häckningskriterium, det kan skilja sig från art till art.

Skriv gärna några rader om ditt holkprojekt eller vad du gjort i trädgården för att fåglarna ska trivas. Publicera det på NOFs Facebook-grupp eller skicka till tävlingsgeneralen.

Därefter kommer en redovisning och presentation av vinnare att äga rum på ett av NOFs föreningsmöten i höst.

Tävlingsgeneral är Anders Silvertärn, hans mejladress: joanders@live.se

PS. Om du inte har möjlighet att snickra en holk, så har NOF ett lager du kan köpa av. På hemsidan finns det mer information.

GÖR SOM ANDERS Silvertärn. Sätt upp en holk och få fler fåglar att häcka i trädgården.

LYCKAD STUDIECIRKEL MED 50 NYA HOLKAR

Under studiecirkeln snickrade de åtta deltagarna ihop närmare 50 olika holkar av olika slag. Under våren monteras de upp på olika lämpliga platser i landskapet.

Det var NOF som tillsammans med föreningen Hantverket och Studieförbundet arrangerade en studiecirkel med tre träffar under februari månad. Deltagarna har gått igenom och fått kunskap om de olika hållbyggande arternas livsbetingelser och krav på hålligheterna. Det handlade om

arterna: kattuggla, sparvuggla, knipa, stor-skrake, skogsduva, stare, svartvit- och grå flugsnappare, rödstjärt, trädkrypare, pilfink, talgoxe, blåmes, titor och tornseglare samt hussvala.

– Det har varit lyckat, säger Lars Johansson.

Deltagarna har byggt småfågelholkar, starholkar, tornseglarholkar, sparvuggleholkar och stora holkar för kattuggla/knipa. Totalt har det blivit närmare 50 holkar som ska monteras upp i bland annat Oset, Hjälmarsberg och Sörbyskogen.

JURYNS MOTIVERING/

Årets gulsparp går till en lågmäld och klok person som ägnat hela sitt liv åt fåglarna, fågelskyddet och fågel-föreningarna. För 44 år sedan var han med och bildade Närkes Ornitologiska Förening; i 20 år satt han i styrelsen, var redaktör för Fåglar i Närke och ledamot i Regionala rapportkommittén. Nästa 20 år jobbade han för fåglarna och fågelskyddet som förtroendevald i BirdLife Sverige, ett engagemang som fortfarande pågår. Men Årets gulsparp går framför allt till en som genom hela livet ägnat sig åt att inventera fåglar, bland annat har han varje år sedan 1980 inventerat våtmarksfåglarna i Rysjön i Kvismaren.

ÅKE PETTERSSON får Årets gulsparp på 10 000 kronor för att han ägnat hela sitt liv åt att inventera fåglar i Närke. Redan 1972 började han inventera Sottern, sedan 1980 har han inventerat Rysjön i Kvismaren.

Åkes gedigna inventeringar gav pris som **Årets gulsparp**

ÅRETS gulsparp går till Åke Pettersson för att han under hela sitt liv inventerat fåglar i Närke. – Jag gillar att räkna, både fåglar och människor, säger Åke.

Åke får också priset för att han var med och bildade Närkes Ornitologiska Förening 1978, och sedan dess har han på olika sätt varit förtroendevald i NOF och i BirdLife Sverige.

TEXT OCH FOTO: KENT HALTTUNEN

Redan som liten knatte började Åke Pettersson intressera sig för fåglar. Familjen bodde i Hardemo och hade ett fågelbord utanför köksfönstret. På köksbordet låg en fågelbok och båda föräldrarna var naturintresserade.

– Det där med ett fågelbord var en bra skola för att lära sig fåglar, berättar Åke.

Familjen flyttade till Asker och närheten till Kvismaren och fågelstationen lockade. Där kunde Åke och hans bröder låna nät för att kunna börja ringmärka fåglar i närheten av bostaden.

– Jag började göra noteringar i mina fågelböcker 1962, då var jag tolv år, säger Åke.

Tio år senare var det dags att börja inventera Sottern: där fanns storlommar och andra sjö-

fåglar som var intressanta. Den årliga inventeringen pågick till 1994. När NOF tog över inventeringarna 2017 var Åke självklart med.

– Men oj vad antalet häckande storlommar har minskat i sjön.

När Rysjön bildades i Kvismaren fanns Åke med för att inventera. Första inventeringen genomfördes 1980, redan innan Rysjön iordningställdes. 1981 genomfördes arbetena och 1982 kom de första sjöfåglarna till det intressanta området. Sedan dess har Åke gjort åtta besök varje år som ingår i inventeringen, och så ytterligare tre–fyra för att komplettera undersökningen.

– När man inventerar ser man fåglarna på ett annat sätt. Jag ser att doppingen häckar på samma plats, och också hur de betar sig. Det gör fågelskådningen lite mer intressant, förklarar Åke.

När han flyttade till Ormesta för tio år sedan var området bara en åker utan särskilt många häckande fåglar. Ändå började Åke göra sina inventeringsrundor och nu finns det ett antal häckande fågelarter i trädgårdarna.

– Jag har alltid gillat att räkna. I jobbet på Statistiska centralbyrån räknade jag människor, och på fritiden har det handlat om fåglar, säger Åke som numera är pensionär.

Vid sidan av inventeringarna har Åke Pet-

tersson gjort stora insatser i NOF och i BirdLife Sverige. Han var med och bildade NOF 1978, satt i styrelsen i tio år, var redaktör för Fåglar i Närke i elva år. Han satt också med i Regionala rapportkommittén i Närke under 20 år.

Föreningsengagemanget fortsatte när han 1998 blev invald i styrelsen för Sveriges Ornitologiska Förening (BirdLife Sverige). Efter många år som vice ordförande avgick han 2019, men har fortfarande kvar flera viktiga uppdrag för riksföreningen. Han är bland annat ansvarig för våtmarksfrågorna, sitter med i beredningen för Alvins fond och Eriks Rosenbergs minnesfond.

– Jag har gillat fåglar i hela mitt liv, och jag är ute nästa varje dag under året och skådar fåglar, säger Åke Pettersson.

TIDIGARE PRISTAGARE/

2021 Staffan Ullström **2020** Ronnie Lindqvist, Närkes Fågelvärld **2019** Jonas Engzell och Hans Waern, **2018** Helny Olsson, **2017** Åke Lorin, **2016** Annika Lorin, Åsa Bengtsson och Ami Sundén, **2015** Märkplats Venan (Leif Sandgren, Lennart Eriksson m.fl.), **2014** Olle Liljedahl

Göktytan – hackspette

GÖKTYTAN är en särpling på flera sätt. Den räknas som hackspett fastän den inte uppför sig som en hackspett. Den flyger inte i djup bågflykt, den hackar inga bohål som sina artfränder, trumma virvlar kan den inte, den har ingen styv stjärt som klätterstöd och kan därför inte klättra på trädstammarna och den flyr den svenska vintern.

TEXT: P-O WENDELSTAM

Göktytan, könen är lika, är nog en obekant fågel för de människor som inte är bevandrade i fåglarnas värld eller med ett uttalat naturintresse. På spanska bär den ett namn som i svensk översättning blir myrätaren, eftersom den väsentligen lever på myror och myrpuppor, på tyska heter den Wendehals och på engelska wryneck.

En gång hade jag den osannolika turen att se göktytan – med sin långa tunga – fänga myror i kanten av en myrstack. En förunderlig syn. Den har spenamnet ormhalsfågeln, syftande på sitt avskräckande, avvärjande beteende när den störs i sin bohåla; halsen sträcks och dras omväxlande ihop, fjädrarna reses och huvudet vrids långsamt runt sin längdaxel samtidigt som den yttrar ett väsende läte, allt för att efterlikna en farlig orm. En upplevelse som inte är estetiskt tilltalande, men oförglömlig. Göktytan är – när den är lugn och samlad – en mycket vacker fågel med sin gracila kroppsform och sin mjuka väl kamouflerade vattrade fjäderdräkt i brunt och grått med mörka linjer.

Skjuten av Linnés mentor

Det är en urgammal svensk fågel, kanske är det inte så konstigt att det var just en göktyta som Olof Rudbeck d.y., Linnés lärare, sköt den 22 maj 1695 i Älvkarleby. Därmed fick vi den första vetenskapliga beskrivningen av en fågelart i ord och bild. Denna märkesdag kallades därefter ornitologins födelsedag av den bildade naturförfattaren och Strängnäsönen, Gunnar Brusewitz.

Göktytan, gråsparvsstor, trivs i öppna lövlun-

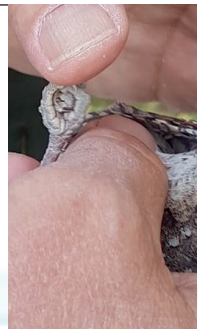
”... **huvudet vrids** långsamt runt sin längdaxel samtidigt som den yttrar ett **väsande läte**, allt för att efterlikna en **farlig orm**. En upplevelse som inte är tilltalande, men **oförglömlig**.”

Alldeles nykläckta ungar.

Snygg fjäderdräkt.

En ung göktytan.

PO Wendelstam gick en ringmärkarutbildning 2009. Då hade han glädjen att noggrant få undersöka. I dag har han tillsammans med ett par kompisar ett drygt hundratal göktyteholkar i olika områden

dar, större vildvuxna trädgårdar med döende fruktträd, och steniga hagmarker med riklig tillgång på marklevande myror, mestadels tuvmyror som tytan behöver för att häcka och föröka sig. Den är sommargäst i vårt land, kommer i månadsskiftet april-maj och lämnar landet någon gång i augusti-september för att söka sig till Medelhavsområdet och tropiska Afrika.

Göktytan är inte direkt vanlig någonstans i utbredningsområdet, hon beskrivs i den populära fälthandboken Fågelguiden, Lars Svensson m.fl. med förekomstssymbolen Hf 4; vilket betyder häckande flyttfågel som är sparsam eller lokal (cirka 25 000 par enligt Artdatabanken).

I början av maj kan man höra både hanen och honan yttra sin lite gnälliga, nasala, kväkande

sång i närheten av mänskliga boningar. Dess ljudliga livsglädje hörs ofta och är direkt avslöjande, men känns igen av få, det är inte helt enkelt att få syn på hackspetten i vårgrönskan. Hon har lugna, diskreta vanor och undgår därför ofta upptäckt, sitter ofta på tvären på vågräta grenar, när hon inte hoppar omkring på marken eller i grenverket på småfågelsvis. Häckar gör tytan i befintliga naturliga trädhål eller i specialanpassade holkar.

River ut upptagna holkar

Göktytan kan om hon finner holken upptagen, av till exempel av ett rödstjärtpar, efter sin långa resa, utan pardon riva ut bomaterial, ägg och ungar.

gl
el
av
ar
fl

dj
ho
på
m
bi
O
by
av
G

En som inte är som andra

göktyta ska ringmärkas.

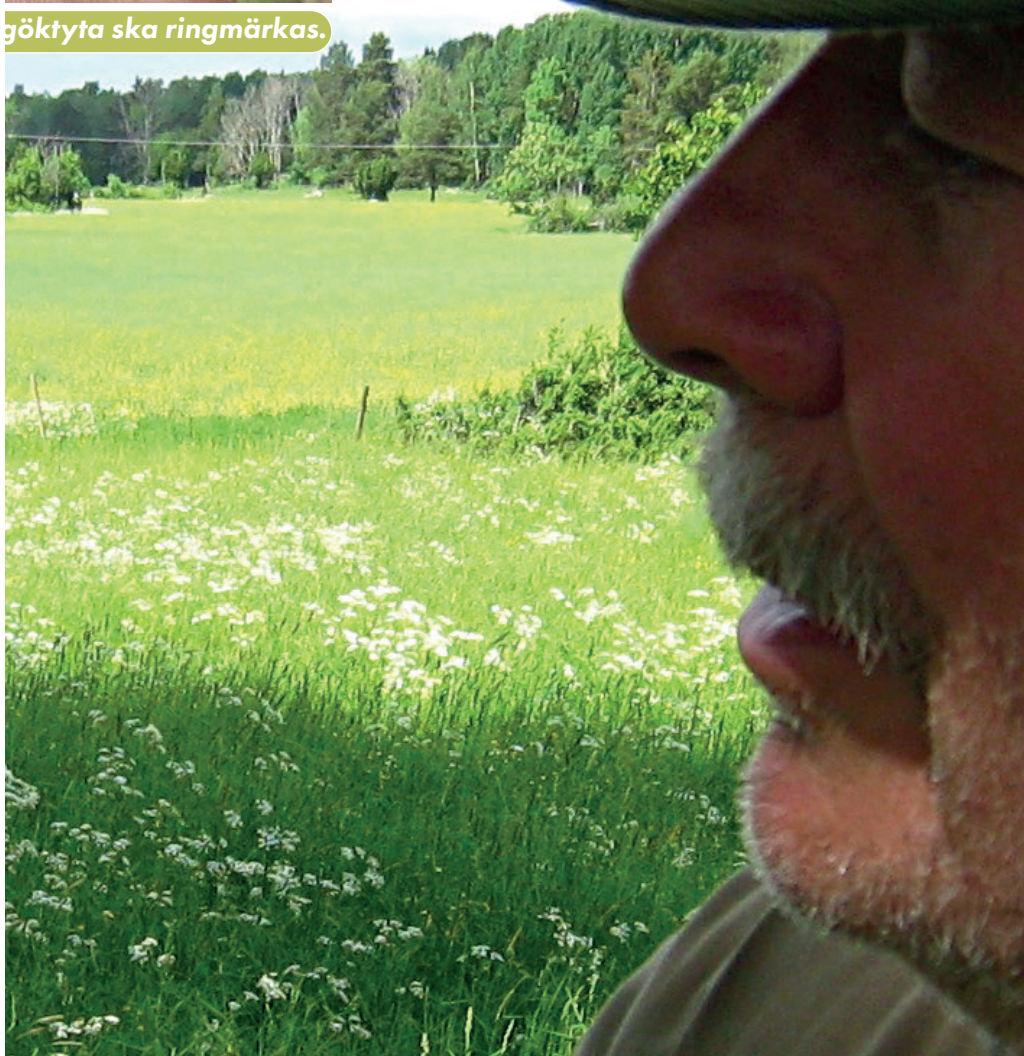

FOTO: ERIK ARBINGER

undersöka och ringmärka två adulta göktytor. Efter den upplevelsen var han såld på myrätaren. nråden i Eskilstuna kommun. Sedan 2018 har PO ringmärkt 89 göktytor.

Hon lägger vanligen sju–tio rent vita, måttligt glansiga ägg, direkt på underlaget i slutet av april eller i början av maj. Äggen ruvas i 13–14 dygn av båda föräldrarna som avlöser varandra. Ungarna blir flygfärdiga efter 18–26 dygn och matas flitigt av båda föräldrarna.

Göktytan kräver för sin häckning en holk av djupare modell, cirka 400 mm från bohålet till holkens botten, ett ingångshål med en diameter på cirka 35 mm och en bottenyta på 100x120 mm. Bohålet pluggas igen med en grenstump i början av april och öppnas igen omkring 1 maj. Om inte bohålet täcks hinner talgoxen oftast bygga en så stor bobale av mossor att volymen av göktyteholken blivit som en ordinär mesholk. Göktytan finner då arbetet med att riva ut boma-

terial och ungar övermättigt och låter talgoxen fortsätta med sina häckningsbestyr.

Ringmärkning klassisk mertod

Ringmärkning är den kanske mest utnyttjade och äldsta metoden inom ornitologisk forskning. Fåglarnas flyttning har sedan urminnes tider fascinerat människan. Förundran och nyfikenhet inför fåglarnas flyttningsbeteende var drivkrafter bakom utvecklandet av ringmärkningsmetoden. Ringmärkning utnyttjas idag till annat än flyttfågelstudier, till exempel allmän och tillämpad ekologi. För flertalet arter behövs en stor märkervolym. Antalet ringmärkta fåglar som krävs för tillförlitliga överlevnadsberäkningar varierar från art till art beroende på återfyndssannolikhet.

Informationsvärdet av boungemärkningar och märkning av gamla fåglar är stort, då individernas ursprung är känt och ofta även deras ålder.

Till och med 2018 har sedan starten 1911 ringmärkts 43 461 göktytor som vuxna fåglar eller boungar. Endast 165 har återrapporterats. En vuxen göktyta väger ungefär 35 gram och har en noggrant anpassad aluminiumring i storlek som endast väger 0,17 gram, så att den inte hindrar fågeln i flykt och näringssök.

Mariefredsbon Erik Arbinger, nestorn i nordisk ringmärkning av göktyta, berättade nyligen för mig att han ringmärkt 8 730 göktytor sedan han började 2002. Ett nästan osannolikt antal.

I sin hand har Erik hållit samma göktyta, vilket det unika ringnumret visar, åren 2004 till 2008. Denna göktyta har alltså gjort minst fem resor tur och retur till övervintringsområdet. Tanken svindlar. Fåglarnas förmåga att återvända efter långresor till sin födelseplats och uthållighet vid flyttningen är i sanning ett mysterium.

Oväntad kunskap

Ringmärkningens hårddata ger oväntad kunskap om fåglarnas familjerelationer och kärleksliv. Ibland visar ringavläsningar att det som inte ska kunna hända faktiskt händer.

Under 2020 har två kontroller visat att en vuxen fågel (4+) återvänt till häckningsholken år 2018 och där reproducerat sig med sin avkomma från år 2018.

Och så det här med namn, göktytan har egentligen bara ett riktigt namn *Jynx torquilla* – det vetenskapliga. De vetenskapliga namnen ger ofta beskrivning av någon utmärkande karaktär hos fågeln, varför kännedom om namnens betydelse ger värdefull kunskap.

Arternas beteckningar följer det av Linné införda binära systemet med ett släkt- och artnamn. Utgångspunkten för internationell överenskomst är Linnés *Systema Naturae* Ed. X, 1758.

Göktytan har en särskild status bland ornitologer och skådare, sannolikt beroende för sin unika uppenbarelse; förställande märkligt beteende, först stridslysten vid bovalet och därefter ett fridsamt väsen och sin mytologiska historia; hon kallas också för kärlekens budbärare vilket framgår av det vetenskapliga släktnamnet.

Jynx: Benämningen *Jynx* användes redan av Aristoteles (384–322 f.Kr.) Den mytologiska sängen berättar att *Jynx* var en nymf, en kvinnlig naturgudomlighet, som utövade häxerier. Genom hennes konster blev Jupiter förälskad i Aurora. Den svartsjuke makan Juno förvandlade då *Jynx* till en göktyta. Den sängen motsäger inte andra uppgifter att *Jynx* skulle vara ljudhärmande. Eventuellt av grekiska *jygä* – skrik.

Torquilla: ”den lille huvudvridaren” – diminutiv form av latinets *torqueo* – vrida, syftar på dess exceptionella förmåga att vrida på huvudet.

Småsnäppa korsade Atlanten

■ Den lilla vadaren på 30 gram flög vilse och lyckades på ett oförklarligt sätt korsa Atlanten. För bara några månader sedan ringmärktes småsnäppan på Öland.

– Det är en svindlande känsla att en liten småsnäppa på bara 30 gram, i sin ensamhet, har korsat hela Atlanten och nu står i South Carolina. Jag blev rejält uppspelt när jag såg det. Jag kunde knappt sova den natten, säger Magnus Hellström, chef på Ottenby fågelstation på Öland, där fågeln ringmärktes tidigare i höstas.

Den normala flyttvägen för småsnäppor går från nordliga Ryssland, genom Europa och senare ner mot Afrikas södra delar där den övervintrar.

Att en fågel från Sverige hamnar i Nordamerika är någonting väldigt ovanligt – och har sedan ringmärkningens startade för över 100 år sedan bara skett två gånger. Totalt har 15 miljoner fåglar ringmärkts i Sverige.

– I princip alla flyttfågelrörelser från Europa sker ner mot Afrika eller bort mot södra Asien. Det är där vi har stora trafiken, motorvägarna helt enkelt.

Även fast den flugit så pass mycket fel är det inte osannolikt att den hittar tillbaka i vår, tror Magnus Hellström.

– Vadare är långlivade och långflyttare. Jag håller inte alls otroligt att den här fågeln skulle hitta hem igen.

Många döda alkor längs Västkusten

■ Veckorna efter stormen Malik i slutet av januari hittades mängder av döda och skadade fåglar längs med hela Västkusten.

Johan Mårtensson, som är naturvårdsförvaltare på Båstads kommun, skickade in fem av de döda fåglarna till SVA för att få reda på vad de hade dött av.

– Ingen av fåglarna hade influensa, men de hade fullt av vatten i lungorna och var avmagrade, så det var vädret som hade tagit kål på dem, säger han.

De fåglar som flöt iland längs Laholmsbukten var framför allt sillgrisslor och tordmule. Längre upp i Bohuslän hittades döda lunnefåglar och sillgrisslor.

NOF tar över Mäster Eriks stipendium?

NÄRKES Ornitologiska Förening har sagt ja till att ta över förvaltningen av Erik Rosenbergs-

I SNART 50 ÅR har Erik Rosenbergspriset delats ut, det handlar om en prissumma på 30 000 kronor. Nu har Stiftelsen bakom priset tröttnat, och vänt sig till Närkes Ornitologiska Förening för att se om NOF kan ta över priset.

När fältornitologins fader, Erik Rosenberg, dog den 20 december 1971, startades en insamling till hans minne. Eftersom "Mäster-Erik" var ett stort namn, inte bara i fågelkretsar, utan också i en vidare mening, kom det in ganska mycket pengar.

För 50 år sedan, 1972, bildades Stiftelsen Erik Rosenbergs minnesfond. I Stiftelsen ingick representanter för Sveriges Ornitologiska Förening, Svenska Naturskyddsföreningen, Ornitologiska Klubben, Örebro, Örebro kommun och Örebro läns landsting.

Tanken var att Stiftelsen skulle förvalta pengarna väl och avkastningen (som på den tiden var bra) skulle delas ut i form av ett pris/stipendium på 30 000 kronor varje år. Pristagare var någon eller några som gjort förtjänstfulla insatser inom naturvården.

Fyra år senare, 1976, kunde man utse den förste pristagaren: Lennart Ahlen.

Under hand ändrades stadgarna något och man bytte namn till Stiftelsen Erik Rosenbergs naturvårdsfond. Tanken var också att man i första hand skulle ge pris och uppmuntra personer som arbetade ideellt med naturvård och biologisk mångfald.

Åren gick, och liksom i många andra stiftel-

ser blev avkastningen på kapitalet allt sämre. Samtidigt stod det i stadgarna att bara en viss procent av kapitalet fick delas ut.

– Vi som jobbade i stiftelsen har försökt att modernisera arbetet, vara mer utåtriktade och jobba aktivt för att få in pengar bland annat vid insamlingar, berättar Clas Thor som varit ordförande i Stiftelsen de senaste åren. Men vi har inte orkat fullfölja alla bra planer.

Mycket av kapitalet förbrukat

Inte heller har stiftarna, alltså representanterna för de olika ingående organisationerna, varit särskilt intresserade av att bidra till en utveckling av Erik Rosenbergs naturvårdsfond. Det har inneburit att stora delar av kapitalet gradvis förbrukats.

– Vi hoppades få till aktiviteter som skulle gynna Rosenbergsfonden när Örebro kommun skulle bygga Naturnum vid Oset/Rynningeviken. Men när den hamnade i malpåse gick nog luften ur oss, berättar Clas Thor.

För att rädda Stiftelsen Erik Rosenbergs naturvårdsfond har man nu vänt sig till Närkes Ornitologiska Förening som tackat ja till att se hur man kan bevara minnet och fortsätta ge ut ett pris i någon form. Kvar i Stiftelsen finns cirka 90 000 kronor att förvalta.

– Vi är beredda att ta ett ansvar för priset, men vi måste ha frihet att lösa priset på vårt sätt, säger Ronnie Lindqvist som är ordförande i NOF.

En idé är att dela ut priset i samband med de Erik Rosenbergsdagar som ska arrangeras i höst.

priset, men det måste vara på NOFs egna villkor.

URBAN Toresson tänker fortfarande på de kloka ord som Mäster Eriks sade för 63 år sedan.

URBAN MINNS MÄSTERS ORD:

"Fåglarna ska ha det bra!"

FÅGLARNA SKA ha det bra. Det är känslan som Erik Rosenberg alltid var ute efter, när den unge Urban Toresson, besökte Erik Rosenberg med en rapport med det senaste från Kvismare fågelstation.

Den 13 april 1963 stannar en folkvagn vid Hammarsån, Kvismaren. Ut kliver två okända personer för den då 14-årige Urban Toresson från Menigasker, som cyklat ut i duggregnet. En bär en jacka med emblemet "Margarinbolaget" på ryggen. Den andre har en svart rock med en lång rysk kikare på magen.

– Ser du årtan Olle, säger mannen i den svarta rocken, som givetvis var Erik Rosenberg. Ja, de gjorde de, men inte jag, berättar Urban. Jag hade aldrig sett en årtan och trodde att man var tvungen att se det vita fältet. Det blev ett livslångt minne.

Det var handkikarnas tid. Och för att vara en god ornitolog, var det viktigt att kunna observera allt som var runt om själva fågeln. Fåglarnas rörelse inom flocken. Flockens storlek och form. Flyktsätt, biotop, årstid. Att Erik Rosenberg var en skarp iakttagare förstod Urban snabbt. Några hämplingar flög över och Erik delade med sig om att hämplingen är en av de få fåglar som sjunger i flykten. Efter en stund sjöng en sävsparv och Erik sade han lite tyst för sig själv: "Sävsparven upprepar sin enkla visa."

Tre minnen för livet

– Jag har skådat i 63 år och tänker på Eriks ord varje gång jag ser en sävsparv. Sävsparven, hämplingen och årtan. Tre minnen för livet en aprieldag för länge sedan. Och så stenfalken... Det kom en stenfalk och tog en grönfink i en björk. Erik konstaterade kort på frågan: Stenfalk, stenfalk... Fyra livslånga minnen.

Urban Toresson berättar att han räddades från fotbollen tack vare det spirande fågelintresset. Han hade memorerat Durangos "Fåglarna i färg" och år 1959, när Urban gick i andra klass, flyttade bröderna Pettersson till Asker. Snabbt lärde de känna varandra och började skåda tillsammans.

Bara några veckor efter sitt första möte med Erik Rosenberg, har Sveriges Ornitologiska

Förening sitt årsmöte i Örebro. Över 100 personer var där, mest äldre män och så Urban, som inte minns hur han tagit sig dit. Diskret sätter han sig långt bak och känner igen några av tidens skådargiganter, bland andra Ornitologiska Klubbens (OK) hövding Knut Borg med sin starkt lysande aura runt sig. Mitt i årsmötesförhandlingarna öppnades plötsligt dörren lite diskret längst bak och Erik smyger in i rummet. Alla tystnar och mötet avbyts, varvid ordföranden efter några tysta sekunder säger med hög röst: Välkommen Erik Rosenberg! Alla reste sig upp och applåderade.

– Någon har sagt att på den tiden fanns ingen direkt raritetskommitté. Men ingen rapport var tillräckligt trovärdig om inte Erik Rosenberg blivit kontaktad. Hans storhet på den tiden kan inte överskattas, fortsätter Urban.

Tog alltid fram pipan

När Urban berättar så återkommer historien om kråkorna och duvhöken vid Öby kulle, som Åke Pettersson också skrivit om i en tidigare artikel i Fåglar i Närke. Urban berättar:

– Vi satt vid Öby kulle. Där fanns också Erik och Tore Fagerlind och ett par duvhökar, hona och hane. Vi smög upp mot Erik och frågade hur han kunde se skillnaden på så långt håll. När man frågade honom något, så tog han alltid fram sin pipa och tände den. Han svarade inte förrän han blåst ut det första blosset. Kanske var det för att få tid att tänka efter, funderar Urban. När svaret äntligen kom sade han: "Ni ska ge akt på kråkorna pojkar. Dom tar aldrig miste, de är bättre skådare än oss." Och en kråka är alltid över en duvhök, fortsatte han, eftersom de kan bli bytesdjur, åtminstone för en stor duvhökshona. Och när duvhöken flyger sträckflykt tar den höjd långsamt. Han lät orden sjunka in medan han sakta sög på sin pipa.

HAR DU EGNA MINNEN av Erik Rosenberg?

Hör då av dig till Thomas Eriksson som samlar in berättelserna som sedan publiceras i Fåglar i Närke.

Mejla thomas.g.eriksson@gmail.com, eller ring 070-3175200.

Svårräknad hackspett visar **stabil trend**

INVENTERINGAR av mindre hackspett sedan 1995 i Oset och Rynningeviken visar att arten är relativt stabil. Men variationerna från år till år kan vara stora. Och det är en svårinventerad art.

TEXT: LENNART ERIKSSON

I "Vår Fågelvärld" nummer 3/1993 fanns en artikel med rubriken: Mindre hackspett, en hotad art i Sverige? Det fick mig att bli intresserad av arten, och jag började inventera arten i området runt Oset och Rynningeviken.

Inventeringsområdet är totalt sju kvadratkilometer stort, varav 3,1 kvadratkilometer består av lämpliga biotoper: löv- och blandskog. De första åren hittade jag nio lämpliga områden för mindre hackspett; sex av dessa blev sedan revir som jag följt upp sedan dess. Fyra områden består av fuktiga miljöer som strandskogar, al- och björkkärr. I två områden finns torrare inslag med blandskog.

Mindre hackspetten häckar tämligen sparsamt i löv- och blandskog där den tycks föredra ogallrade bestånd. Arten är särskilt dragen till sjöstränder med rikligt med lövsly. Den ses ibland i fruktträdgårdar, och vintertid besöker den ibland vassar för att födosöka.

Börjar inventera i mars

Jag börjar mina inventeringar i slutet av mars och håller på till sista april. I juni följer jag upp inventeringarna med att leta bon. Reviren är ganska stora i början, då de går i varandra, för att sedan krympa mot häckningstider.

Mindre hackspett är en svårinventerad art. Ena dagen hörs paret ropa och trumma mest hela tiden, för att nästa dag vara helt tysta och då kan ingen kontakt etableras.

Ibland får jag syn på en trummande fågel, hane eller hona (båda trummar). Plötsligt flyger den kanske 200–300 meter bort. Jag går efter och när jag väl får förnyad kontakt, så flyger fågelns i väg åt ett helt annat håll.

De små spettarna trummar gärna från en torr gren, högt upp med fin utsikt. De drar plötsligt i väg till något annat träd, men återkommer med jämna mellanrum till sin favoritplats. Intill det trädet hittar man oftast bohålet.

Boet placeras i avbrutna träd (högstubbar) med murken ved, där det ligger på 1–12 meters höjd över marken. Höjden bestäms nog

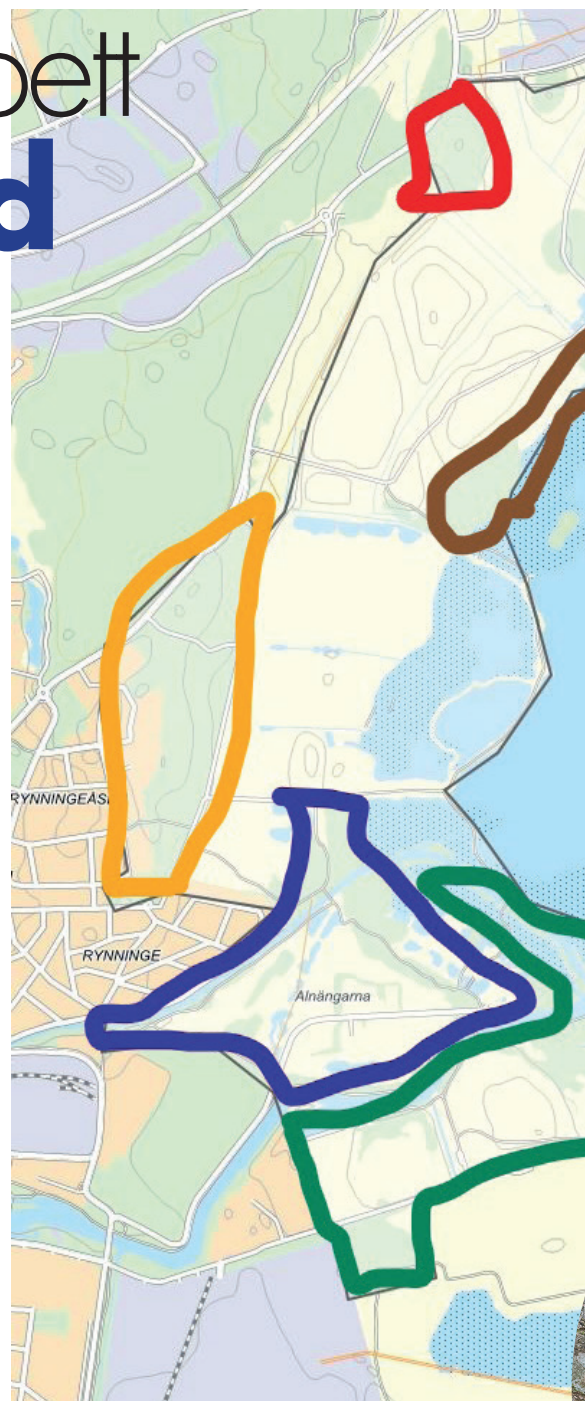
bara av var det är lagom murket.

Ett flertal häckningar har jag hittat i samma träd som föregående år, men då placerat en meter under tidigare bohål. Favoritträden är klibbal, björk, asp och sälg. Under senare år har knäckepeil tillkommit som häckningsträd.

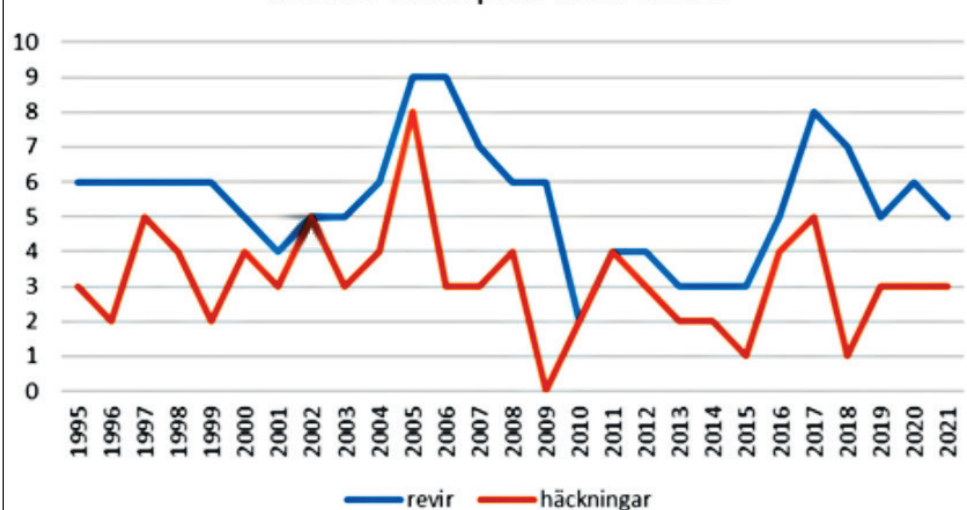
De första åren ring- och färgmärkte vi de adulta fåglarna. På så sätt kunde vi följa upp reviren och se rörelser i området. Eftersom det under årens lopp varit i genomsnitt sex par som häckat, innebär det att varje par behöver 0,5 kvadratkilometer för att upprätta ett revir.

Under inventeringsåren har jag räknat in 147 par och 85 lyckade häckningar. Alla häckningar går inte bra. Förra året hittade jag ett bo med ungar den 4 juni där föräldrarna matade för fullt. Två dagar senare, den 6 juni, var det ett herrans liv runt boet, paret for runt med en massa varningslåten. Boet var upphackat i kanterna, kanske av en större hackspett, och inga ungar fanns kvar i boet.

Vid ett tillfälle satt jag på ryggsäcken vid Åsen. Jag beskådade paret som flög runt trädstammarna i sina parningsceremonier. Framför mig låg en stor fallen asp. Då kommer en hane mindre hackspett krypande, som en rätta på två meters avstånd. Han var tyst, kollade paret hela tiden, förflyttade sig sakta genom reviret. Efter ett tag flög han lågt över marken, bort från området utan att röja sig. En orange färggring på höger ben, visade att han kom från ett revir 1,5 kilometer bort. Det var ett bevis för att den mindre hackspetten håller koll på andras revir.

Mindre hackspett 1995-2021

MINDRE HACKSPETT. Rynningeviken och Oset 1995–2021

Områdena är Oset utom Ormesta holme (GRÖN), Vattenparken (BLÅ), Åsen längs Rävångsmaden (GUL), Strandskogen vid Norra gömslet (BRUN), Grodgölen mot Sjöheden (LILA), och Norra skogen (RÖD) inramning.

Har "Närkes fågelvärld" angett färre par än som **verkligen** finns i landskapet?

MINDRE hackspett är bara av en sparvs storlek. Vid upptäckt förvånas man över hur liten den verkligen är. I de flesta fall räcker storleken för att kunna bestämma arten.

TEXT: PETER ÅSLUND

Avsaknaden av rött på undergumpen och ryggens vita tvärband över den annars svarta bakryggen hjälper också till vid artbestämningen. Hanen står med en klarröd hjässa. Kort sagt en liten näpen fågel!

Karlsundsområdet i Örebro, där jag bor, erbjuder fina biotoper för den mindre hackspetten. Här finns gott om äldre lövträd inte minst i Åby och Hästhagen. Längs ån växer alar, många till åren komna, angripna av svamp och fulla av näringsstinn larver. Dungar med lövträd och några alkärr finns till exempel vid Rävången.

Den mindre hackspetten har sitt tillhåll i lövskogar och trivs särskilt bra i äldre kulturbild med gamla parker, trädgårdar, igenväxande hagmarker, ekdungar och alkärr men även i fjällens björkskogar. I Närke har den sina starkaste fästen i strandskogarna runt Hjälmaran och andra slättsjöar, längs Svartån, i Sydnärkes småbrutna kulturlandskap, i Västernärkes ekmiljöer och i kalklövsskogarna i Kilsbergsförkastningens skugga.

Vid revirhävningstid

Inventering av mindre hackspett genomförs under våren då fåglarna hävdar revir. Tiden sammanfaller med starten för blåsippor- nas blomning. Alltså ofta redan i slutet av mars.

Runt en halvtimme efter soluppgången kryper han fram ur sitt övernattningshål och påbörjar arbetsdagen, som den här årstiden mest består i att flyga runt sitt revir och trumma på murkna ihåliga grenar med bra akustik. Trummandet är art-

typiskt, mycket försiktigare och längre än den större hackspettens trummande. Tempot är konstant ända till slutet. Och sen lätet, eller sången, som piggar upp inte bara den vårtrötta vandraren utan också en kärlekstörstande hackspettthona i grannskapet, består av en räkka raka pipiga toner; piit-piit-piit-piit-piit-piit-piit-piit rätt så likt göktytan, men inte riktigt så kväktigt. Nu ska sägas, för sanningens skull, att det inte bara är hanarna som trummar och sjunger under revirhävandet, detsamma gäller honorna.

Knackar och lyssnar

Vid födosök på mer eller mindre murkna grenar, i en ek- eller altopp eller på en gammal säl, knackar han till med näbben för att lyssna till resonansen och lokalisera eventuella larvgångar, så stannar han plötsligt till och enligt Rosenberg: "lyssnar och slår till med några kraftiga hugg och så in med den långa tungspetsen i hålet och liksom smuttar". Mäster Erik fortsätter: "att se denna "huggsexa", först detta våldsamma hackande och så det nästan gourmandiska smuttandet, är nöjsamt".

I Närkes Fågelvärld, Landskapets häckande fåglar (Närkes Ornitologiska förening, 2020) uppskattas antalet häckande par i Närke till cirka 100, men numerären är osäker då arten är svårinventerad. Förekomsten av mindre hackspett har ökat de senaste 30 åren. Sannolikt på grund av igenväxningen av ängs- och betesmarker som medfört mer lövskogsbestånd, vilket gynnar den lilla hackspetten.

Sannolikt häckar det något par i Karlsundsområdet mellan Åbyparken och Fallen. Jag har inte lyckats hitta någon häckningsplats eller ungar ännu, men de återkommande observationerna av revirhävande fåglar av båda könen tyder på att det förekommer häckning.

Referenser

Cost, Carsten. Instruktion för inventering av mindre hackspett och entita, Lund 2021.
Mullarney, Svensson, Zetterström. Fågelguiden, Stockholm 1999.
Rosenberg, Erik. Fåglar i Sverige, Uppsala 1953.
Närkes Ornitologiska förening. Närkes Fågelvärld, Landskapets häckande fåglar, Örebro 2020.

FOTO: BIRDNEROS

PROJEKT UTREDER STATUSEN FÖR MINDRE HACKSPETTEN

■ Under tre år har det pågått ett omfattande projekt för att inventera mindre hackspett runt om i landet.

Totalt har 148 rutor som är två kvadratkilometer stora inventeras på mindre hackspett av frivilliga inventerare. En del rutor har inventerats alla tre åren projektet pågått, andra rutor bara under ett år.

Anledningen till inventeringen är att det är svårt att veta hur det går för arten. En motsvarande inventeringen genomfördes under 1980-talet och tanken är att kunna genomföra motsvarande inventering.

– Det har varit ett stort gensvar för inventeringen, säger Carsten Kost som håller i projektet på Lunds universitet.

– Mindre hackspett behöver minst 40 hektar gammal lövskog, som ska finnas i ett område som är cirka 200 hektar stort. Ofta hittar man arten i al- och björksumpskogar. Men den trivs också i löv- och blandskog där det finns mycket ädellövskog, till exempel ek. Enligt Carsten Kost är det ännu för tidigt att dra några klara slutsatser av inventeringen.

Sen **snöstorm** skrämde gässen att vända söderut

KYLA OCH NORDLIGA vindar drev bort många fåglar från slättlandskapet redan i slutet på november. Riklig tillgång på rönnbär gynnade däremot tättingar som tallbitar, trastar och bergfinkar som hade gott om föda långt in på vintern. När de första vårfåglarna började anlända, slog vintern bakut med årtiondets värsta

snöstorm. Sånglärkor och tofsvipor for fram och tillbaka över det djupa snötäcket och många gäss flög söderut igen. I övrigt en vinter utan sensationer, men ändå en mängd intressanta rapporter. Läs mer om rördrommen som lämnade vassen och klev fram till fågelbordet och mycket annat spännande från Artportalen.

GÄSS

Gäss och änder försvann med kylan i november. I samband med milda perioder anlände ensamma **grågäss** redan i januari till Oset. En flock om tio **spetsbergsgäss** landade på Kilsgrådsåkrarna, Kvismaren 19 jan. och dagen efter sågs en ensam **sädgås** på Lötensåkrarna, Kvismaren. Det dröjde dock ända till den 11 febr. innan de första **bläsgässen** kom till landskapet. Ett gäng om 10 ex. hittades rastande på Hammarmaden, Kvismaren. Sista dagarna i februari kom så även en **vitkindad gås** till Kvismaren enligt rapport från Anna-Karin Törnblom och Håkan Carlestam m.fl. Några fynd av övervintrande änder är värda att notera. En **bergand** har övervintrat i Oset, vilket är extremt ovanligt. En hona, som först rapporterades av Thord Eriksson, Christer Tegebro och Sten Axelsson när den hittades i Svartån, Oset 17 dec. Den stannade sedan hela vin-

GRÖNSISKA

FOTO: MARIA WANCHE

tern till många skådares glädje. Att bergand övervintrar i Närke är ovanligt men det hände också vintern 2019-2020, och det var första gången någonsin i landskapet. Berganden sällskapade vid många tillfällen med en **vigg**, en hane som upptäcktes samma dag som berganden. Under perioden 29 nov.–5 febr. fanns en hane **stjurtand** tillsammans med **gräsänder** i Kvismare kanal i Odensbacken. En **kricka** höll till i Reningsverksdammen, Kumla 7 dec.–3 jan. Samma dag som krickan försvann från Kumla hittades 1 ex. i Svartåns mynning, Oset. Även det en hane, så frågan är om det kanske var samma individ. Även **salskrakarna** försvann i november och vinterns enda fynd kommer från Andreas Sandberg och Johannes Almqvist, som hade en honfärgad individ vid Rönnberget i södra Hjälmarén 20 febr. Johannes hittade några dagar senare en rastande **svärta** i norra Vättern vid Hinstorp 26 febr. Fågeln fanns kvar även dagen efter, enligt Ulf Allvin.

ÖVRIGA SJÖFÅGLAR OCH VADARE

Norra Vättern har varit öppen och lockat ovanligt många arter att stanna under vintern. Andreas Sandberg samt Tyra och Linnea Jakobsson räknade fåglar vid Hinstorp, Olshammar 15 jan. och kunde notera hela 700 **skäggdoppingar**. Vidare hade de skickligheten att hitta en **smålom** i vinterdräkt på samma plats och dag; en mycket ovanlig vintergäst i landskapet. **Storskarvar** har funnits i Vättern hela vintern med som mest 45 ex. i Stora Koviken, Olshammar 16 jan. enligt Johannes Almqvist m.fl. En **rördrom** sågs av Maimu-Reet Köks Andersson, nära Segersjö herrgård, den 3 feb; det är mycket ovanligt med vinterfynd av rördrom i landskapet (LÄS MER om den ovanliga rördrommen i artikel på nästa uppslag!). Vid Svennevad sågs en **vattenrall** 29 dec. och i Reningsverksdammen, Kumla höll 1 ex. till 2–23 jan. Periodens enda **rörhöna** sågs i Ce-

STRÖMSTARE

FOTO: SUNE JOHANSSON

mentrännan, Oset 2–4 dec. av Bror Johansson m.fl. **Sothöns** har som vanligt övervintrat i Reningsverksdammen, Kumla. Antalet har varierat mellan 1–7 ex. Under NOFs Artrace 8 jan. hittades en sothöna i Odensbacken och en annan i Svartån, Örebro. Den senare sågs även den 31 jan. Inga rapporter om övervintrande **tranor** denna vinter. De första tranorna kommer numera allt tidigare till Närke. Redan 19–20 febr. rastade 1 ex. i närheten av Hammars gård, Kvismaren enligt Johan Thyberg m.fl. Vinterns enda fynd av **tofsvipa** kommer från Peter Gustafson som såg 2 ex. vid Kvarntorpshögen 17 dec. Vårens första vipor rapporterades den 10 febr. från Tysslingen, Kvismaren och Hjortkvarn. Första **ljungpiparna** sågs på Lerslätten norr om Tysslingen 28 febr.

ROVFÅGLAR OCH UGGLOR

Kungsörnar i olika åldrar har setts runt om i landskapet under hela perioden. Mer än 80

rader i Artportalen är ett bra mått på förekomsten. Två vinterfynd av **blå körrök** är värda att uppmärksammas. Vid Rånnesta, Tysslingen noterades en hona av Tunyapat Pinwanichkul och Erik Törnvall den 2 jan. Nästa fynd, även det en hona, gjordes vid Käggleholm, Väringen 31 jan. med Jan-Olov Ragnarsson som observatör. **Tornfalk** har den gångna vintern setts på ett tiotal lokaler runt om i landskapet. Tre fynd av **stenfalk** med 1 ex. vid Gräve kyrka 8 febr., 1 ex. vid Hammars gård 16 febr. samt 1 ex. vid Öbykulle 25 febr. Februari månads sista dag anlände vårens första **röda glada** till Kvismaren. En **berguv** flög över motorvägen nära EONs värmeverk i Örebro i gryningen den 12 jan. Morgonpigge Martin Karlsson stod för den rapporten. Berguvar började ropa under januari i flera sedan tidigare kända revir. Vid Nedre snåret i Västra Kvismaren har en **hornuggla** setts sitta på snöpinna i mörkret under perioden 6 jan.–19 febr. rapporterar Hasse Molin, Magnus Persson m.fl. Även vid Irvingsholm, Tysslingen gjordes fynd av hornuggla. En individ satt på en snöpinne i gryningen den 14 febr. Ett par dagar före Lucia sågs en **jorduggla** i Västra Kvismaren och den 23 febr. observerades 1 ex. vid Norra Folkavi av Kent Halttunen. I våra barrskogar har det varit förvånansvärt tyst. Hittills inga rapporter om ropande **pärlugglor** och bara ett fåtal vislande **sparvugglor**. Säkert ett tecken på dålig tillgång på smånagare. Stationära **kattugglor** har hörts på flera lokaler.

DUVOR, KUNGSFISKARE OCH HACKSPETTAR

Turkduvor är trogna sina lokaler året runt. Rapporterna tyder på något färre antal än under de senaste vintrarna. Högst antal individer på respektive lokal anges: Örebro 2 ex., Vintrosa 1 ex., Östansjö 2 ex., Askersund 1 ex., Odensbacken 3 ex., Kumla 2 ex. samt Stora Mellösa 4 ex. Ett fåtal övervintrande **ringduvor** har funnits runt om i Örebro samt i Stora Mellösa. **Kungsfiskare** tycks ha klarat vinterkylan bra och har setts på olika lokaler med öppet vatten. Utöver 1–2 ex. vid Cementrännan, Oset har fynd av enstaka individer gjorts vid Ormkärret, Kvismaren 14 dec., Ringaby kraft-

KATTUGGLA

FOTO: ROLF HAGSTRÖM

station 24 dec., Åkerbydammen, Tysslingen 27 dec., Reningsverksdammen, Kumla 8 jan. samt Lekeberga-Sälvens naturreservat 7 febr. Det är ont om **tretåiga hackspettar** i våra skogar. Endast några få rapporter i Artportalen. Barbro Ferm Friberg såg 1 ex. i Lekeberg 16 dec., Per Karlsson Linderum hörde en tretåig i Bottenriken söder om Svennevad 20–21 dec. I Garphyttans nationalpark hittade Ylva Malm 1 ex. 6 jan. och Ove Larsson 1 ex. vid Skomakartorpet 2 febr. Både honor och hanar av **gråspett** har besökt uppsatt talg hos Benny Fredriksson i Flyhagen, Ånnaboda och i Garphyttans nationalpark hela vintern. Övriga intressanta fynd har inkommit från Ingemar Hallberg med 1 ex. Ingelstavägen 6, Latorp 22 dec., från Hans Bredberg med 1 ex. Älkärstorp 2, Lekeberg 4 febr. samt från Christer Tegebro och Marianne Redman med 1 ex. vid Trumkärret på Villingsbergs skjutfält 6 febr.

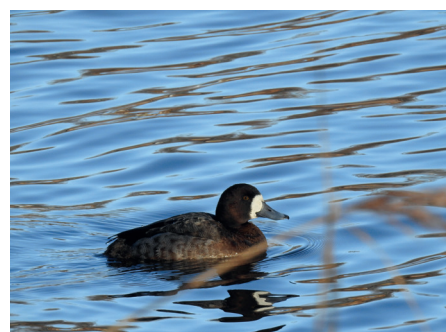

SVARTHÄTTA

FOTO: STAFFAN GUSTAVSSON

TÄTTINGAR

Enstaka **råkor** har stannat kvar i landskapet. Fynd med 1 ex. från Hagaparken, Örebro 28 dec., Åslasjön, Kvismaren 6–7 jan. samt Blacksta, Tysslingen 28 jan. En **svarthätta** har överlevt vintern vid ett fågelbord på Phragménsvägen 18, Örebro. En hane som upptäcktes av Staffan Gustavsson 17 febr. Periodens enda rapport av **järnsparv** kommer från Rolf Hagström som hade 1 ex. på sin fågelmatning i Ödebo, Värnsta både 22 dec. och 27 febr. **Varfåglar** flyttar varje vinter från nordligare trakter till vårt landskap och hävdar jaktrevir för sin överlevnad. Ingen tillfällighet att de söker sig till våra vassrika områden med gott om småfåglar och annat smått och gott. Har i vinter setts i Boglundsängen, Kvismaren, Tysslingen, Oset, Vibysjön m.fl. lokaler. En av vinterns största begivenheter har utan tvekan varit alla **tallbitar** som har provianterat i rönnbärsträden runt om i landskapet. Hela 223 observationsrader i Artportalen vittnar om mängden fynd och intresse för de granna orädda fåglarna. Invasionen startade redan i oktober, men kulmen nåddes i december med flockar på 20–35 individer på en mängd lokaler. Exempel på höga antal är 30 ex. i Aggsjön, Hallsbergs kommun

BERGAND

FOTO: THORD ERIKSSON

29 dec., 28 ex. i Bodaskogen, Hammar 18 dec., 35 ex. vid Boglundsängen 12 dec. samt 31 ex. i Himmer i Östernärke 5 dec. Efter årsskiftet minskade antalet fåglar och den senaste tallbiten sågs av Lennart Andersson vid Nasta, Örebro 28 jan. Den goda tillgången på rönnbär lockade även andra arter. Rekordmånga **bergfinkar** födosökte i rönnbärsträden, och när bären tog slut sökte de sig i stället till fågelborden. Även **sidensvansar**, **rödvingetrastar** och **dubbeltrastar** drog nytta av alla bär och drog omkring i jakten på föda. **Gråsiskor** lyste länge med sin frånvaro, men en bit in i februari började små sällskap dyka upp lite varstans. **Vinterhämlingar** har dragit fram över Närkeslätten i flockar om 30–40 ex. under hela perioden. Endast ett fåtal fynd av **snösparv** under vintern. Gunnar Rohed hade på självaste julaftonen 60 ex. vid Sörby, Hallsberg och på Västra rakan, Kvismaren såg Ronny Nilsson och Mats Hansson m.fl. 33 ex. den 8 jan. I övrigt bara enstaka ex.

Som nämndes i inledningen av denna artikel stoppade en kraftig snöstorm upp våren i slutet av februari. Men ett mäktigt högttryck och soligt väder några dagar senare fick vintern att släppa sitt grepp om Närke och vårfåglarna började strömma in. Under kvällspromenaden med hunden den sista februari passerade en flock trumpetande sångsvanar Obsat-redaktören i mörkret över Örebro.

Våren är här!

VARFÅGEL

FOTO: OVE PETTERSSON

MAGISKT. Maimu-Reet Köks Andersson hade den här rara gästen på besök vid fågelbordet. Inte så illa fotat genom köksfönstret, mitt i överraskningen!

Maimu-Reet om det magiska mötet:

EN RÖRDROM I BÄRBUSKEN!

MAIMU-REET Köks Andersson satt hemma vid fönstret och tittade ut på fågelmatningen. Tre fasaner brukade komma och hälsa på. Nu såg hon en rördrom! – En helt magisk upplevelse, berättar hon.

Ja, det var den 3 februari som Maimu-Reet satt hemma inte långt från Segersjö herrgård. Hon matar fåglar och brukar ha koll på de arter som besöker matningen.

Även den här dagen tittade hon ut och såg de tre fasanerna. Men så plötsligt var det något som såg annorlunda ut.

– Är det verkligen en rördrom, som står där, frågade sig Maimu-Reet.

Hon försökte få till några bilder, sedan ringde

hon sin man för att få bekräftat det hon såg. Maimu-Reet ringde också till Anders Jacobsson för att få hjälp, men han svarade inte.

Det är ovanligt med vinterfynd av rördrom i Närke, och det är ännu ovanligare att en rördrom söker sig upp i en trädgård till ett fågelbord.

Rördrommen stannade kvar en stund, den sökte sig vidare till två små dammar som finns i trädgården. Där stod den plötsligt helt still, även fasanerna började trycka sig hårt mot marken och var blickstill. En sparvhök satt i ett träd inte långt från platsen.

Snart kom Anders Jacobsson till platsen, han fick se hur rördrommen tog till vingarna och försvann mot vassarna i Segersjö dammar.

– Det är ju en helt osannolik händelse, säger Maimu-Reet Köks Andersson.

Vitryggig hackspett etablerar sig i norr

■ Den väldigt sällsynta vitryggiga hackspetten har fattat tycke för Norrbotten och Västerbotten. Nu finns majoriteten av det svenska beståndet i norr.

Förra året observerades fyra par och nio ensamma vitryggiga hackspettar i Norrbotten, och i Västerbotten observerades sex par och sex individer.

– Det är ett stort mörkertal, säger Alexandra Lindmark på naturskyddsenheten vid länsstyrelsen i Norrbotten.

Under åren 2019 och 2020 föddes det många vitryggiga hackspettar i Ryssland och Finland, en del av dem kom till norra Sverige.

I Västerbotten skedde förra året tre häckningar. Förhoppningen från länsstyrelsen i Norrbotten och Norrbottens Ornitologiska Förening har varit att en häckning även ska ske i Norrbotten.

– Det kan mycket väl vara så att vi haft en häckning utan att vi vetat om det.

Med swish blir det lätt att betala

■ Med Swish i din mobil är det enkelt att göra en betalning till NOF.

Swish kan du använda när du ska ge ett bidrag för fågelguidning, betala fågelresan eller om du vill skänka pengar till NOFs Fågelfond. Eller du kanske vill köpa en NOF-pryl, då är det bara att betala med Swish.

**Swishnumret till NOF är:
123 02 90 361**

Tips: Lägg in numret och namnet under dina kontakter i mobilen så är numret lätt att nå!

Du som inte kan eller vill använda Swish kan givetvis alltid använda dig av bankgiro 5747–3357 som vanligt när du ska betala till NOF.

Studie
främjandet

FÅGELAKUTEN: Många frågor om tornseglare

FÖRSTA HALVÅRET I ÅR går alla insamlade medel i NOF oavkortat till Fågelakuten i Närke som drivs med ideella krafter.

FÅGELAKUTEN i Närke hade 41 inskrivna "patienter" förra året. Men det var inte bara rosor. Vi blev tyvärr tvungna att avliva en alltför illa skadad ringduva, och sju fåglar av olika arter dog av okända skador. Men vi klarade och kunde släppa så mycket som 80 procent av fåglarna efter rehabiliteringen.

TEXT: LEIF SANDGREN

Vi som jobbar med Fågelakuten i Närke får varje år ta emot ett stort antal telefonsamtal: över 600 samtal kommer från stora delar av Svealand. Telefonsamtalen handlar ofta om enbenta eller vingskadade fåglar.

Är samtalen långväga kan det finnas en rehabiliterare på närmare håll. Ibland måste vi rekommendera avlivning eller hänvisa till kommunernas skyddsjägare.

Under fågelungarnas första veckor utanför boet gäller telefonsamtalen ofta ungfåglar som flugit på ett fönster. Efter krocken kan det räcka med att fågeln får vila ett tag för att sedan kunna flyga i väg.

Tornseglarungarna har det inte lätt under varma somrardagar. Det kan bli alldeles för

varmt för ungarna under takpannorna, ibland kastar de sig ut och försöker flyga. Om då inte vingarna bär hamnar de förstås på marken. Vinglängden från knogen till vingspetsen måste nämligen vara minst 140 millimeter, gärna 150 millimeter.

Många som ringer om tornseglarungar vill få råd. Om det är någorlunda näravstånd hämtar vi eller tar emot de ungar det gäller, matar dem en vecka eller två för att vingen ska växa ut ordentligt, och släpper dem vid lämpligt väder. Rätt ofta går det bra och fågeln kan ta höjd och segla i väg.

Om telefonsamtalet kommer långväga ifrån, som i år bland annat från Norrköping, kan vi ge råd om hur man kan "kasta upp" ungen i luften. Om det är för tidigt, får påringaren försöka mata ungen själv med små kulor av köttfärs eller med maggots, och sedan prova igen efter några dagar.

Under de dagar som följer håller vi kontakt per telefon.

Med en summa på 41 omhändertagna patienter under 2021, är vi nu uppe i totalt 536 fåglar sedan starten 2003 (sedan tidigare även 18 fladdermöss och 123 igelkottar).

Kontaktuppgifter till Fågelakuten i Närke hittar du på NOFs hemsida.

Bergfinken och grönsiskan bubblade mest -21

FOTO: KENTHOVE HVASS

Bergfinken hamnade högt på listan vid fågelräkningen i slutet av januari.

■ **Bergfinken och grönsiskan är årets bubblare vid fågelborden. Men talgoxen är ohotad etta. Det visar den stora fågelräkningen som ägde rum i slutet av januari.**

För 17:e gången genomförde den nationella kampanjen Vinterfåglar inpå Knuten. Under fyra dagar räknades många fåglar vid fågelborden runt om i Sverige.

Både nationellt och lokalt är talgoxen den talrikaste arten vid fågelborden. Men i år har både grönsiskan och bergfinken hamnat högt på listan. Grönsiskan är en art som varierar mycket från år till år. Men så hör den också till de fåglar som brukar benämnas invasionsfåglar. De kallas så eftersom de vissa år är fåtaliga, medan de andra år förekommer i mängd (som en invasion).

Allra mest anmärkningsvärt är nog ändå att bergfinken kommer på fjärde plats. Denna art häckar framför allt i fjällbjörkskog. Sannolikt har många dröjt sig kvar, eftersom det länge var gott om rönnbär. När dessa tagit slut ute i naturen, har bergfinkarna sökt sig in till trädgårdarnas dukade bord.

Topplistan Örebro län 2022

(Placering 2021 inom parentes)

1. Talgoxe (1)
2. Pilfink (3)
3. Blåmes (2)
4. Bergfink (24)
5. Grönsiska (25)
6. Domherre (5)
7. Kaja (7)
8. Skata (6)
9. Gulsparr (4)
10. Grönfink (8)

Hit gick pengarna efter Närkes Fågelvärld

Landskapets häckande fåglar

■ **Bokverket Närkes Fågelvärld blev verkligen en succé och gav ett oväntat ekonomiskt överskott till Närkes Ornitologiska Förening. Överskottet från boken 2020 blev hela 139 920 kronor.**

Av dessa pengar överfördes 30 000 kronor till NOF-fonden (Årets gulsparv) under 2021.

Tillsammans med Örebro kommun skapades två backsvallebrinkar i Oset, NOF bidrog med 50 000 kronor. Dessutom har NOF byggt ett hussvaletern, snickrat och monterat 50 småfågelholkar i Oset, satt upp tornseglarholkar och byggt en bolåda åt en pilgrimsfalk på Öster i Örebro.

Totalt användes 70 683 kronor av Närkes Fågelvärld-pengarna under 2021: det finns nästan 40 000 kronor kvar.

Nu fortsätter NOF arbetet med fågel-skydd. Under årets första månader har det i en studiecirkel snickrats fler holkar, som ska monteras upp lämpliga platser. Åtta kattuggleholkar har satts upp i Oset och Rynningeviken, dessutom har boplatzformar för hornuggla/duvhök satts upp på lämpliga platser.

Ytterligare bolådor för både pilgrimsfalk och berggubbe ska monteras upp under våren.

NOF fortsätter växa på alla vis

TROTS ÄNNU ETT pandemiår 2021 har Närkes Ornitologiska Förening, NOF, lyckats genomföra de allra flesta exkursioner, utbildningar, resor och andra möten. Utbildningar har genomförts utomhus, och många föreningsmöten har varit digitala.

Föreningens omfattande exkursionsprogram har kunnat genomföras: vinterfågelräkningar, uggळेvecka, nio vandringar under maj månad i stadsnära naturreservatet Oset, sjöfågelskådning vid Vättern, nattfågellyssning med mera. Totalt har föreningen erbjudit medlemmarna att delta i 39 olika exkursioner.

Det enda avbräcket var vårens tidiga fågelguidningar vid svansjön Tysslingen, de fick ställas in på grund av pandemin.

Under 2021 har vår populära nybörjarkurs genomförts. Dessutom fyra utbildningar under våren på temana: "Punktrutter" och "Förenklad våtmarksinventering". Under hösten var det rovfåglar och gäss som studerades närmare.

NOF har haft en kraftig tillväxt av medlemmar; på några få år har vårt medlemsantal ökat från drygt 400 till över 700 medlemmar. Numera är 40 procent kvinnor i en tidigare starkt mansdominerad förening.

NOF satsade på att ge ut bokverket Närkes Fågelvärld. Den omfattande boken ger ovärderliga kunskaper om fågellivets förändringar i landskapet, men upplagan på 650 exemplar är nu slutsåld.

Föreningen har förstärkt sin position som den viktigaste kunskapsbäraren när det gäller fåglar i landskapet. Därför är numera NOF en självklar remissinstans i fågelskyddsfrågor. Föreningens framträdande roll innebär också att företag, organisationer och föreningar numera vänder sig till NOF i alla typer av fågelskyddsfrågor. Läs mer i artikeln intill om satsningen på fågelskydd i Oset.

Nu kavlar NOF upp ärmarna för att fortsätta vårt enträgna och framgångsrika arbete för att öka fågelintresset, stärka fågelskyddet och främja fågelforskningen.

Verksamhetsberättelsen i sin helhet finns att läsa på hemsidan.

FORTSATT **STABIL EKONOMI** I NOF UNDER 2021

■ Ett ökat medlemsantal, hygglig försäljning och fortsatta intäkter av boken **Närkes Fågelvärld** har bidragit till att **Närkes Ornitologiska Förening** visar ett överskott på nära 42 000 kronor för verksamhetsåret 2021.

Kostnaden för att trycka och distribuera föreningens tidskrift **Fåglar i Närke** var den enskilt största utgiften under förra året. NOFs inomhusmöten kostade något mer än planerat, det berodde på att några av mötena fick genomföras via Zoom.

Föreningen genomförde resor till Falsterbo, Öland och Hönö under hösten, men dessa var finansierade av resenärerna.

Vill du titta närmare på föreningens ekonomi finns den redovisad i sin helhet på hemsidan.

” Fint att dela **gemenskap** och **termos...**

■ Jag har hela mitt liv mått som allra bäst när jag är i skog och mark. Under tonåren, på 1960-talet, var det med Fältbiologerna i Örnsköldsvik man kunde hänga. Vi var då starka och bidrog till byggandet av ett fågeltorn; numera sorgligt nog kringgärdat av högvuxen skog och borttagen steg.

Fågelskådning med tub, kikare och hörsel på spänn är en senkommen vurm efter pensionen tillsammans med Lördagsskådarna (Torgny Hörnestic, Björn Lindgren, Danne Sahlberg, Henrik Eliasson, Lars Johansson, Magnus Österberg, Anders Sundström och PeO Almqvist).

Att göra det i grupp, bland nya och gamla vänner som hållit på med detta sedan ungdomen, har fått mig att inse hur lite jag kan. Men det är också ett löfte

om att det finns mycket att lära. Plåta har jag alltid varit intresserad av, och nu har det fått en helt annan dimension genom fågelskådandet.

Det är lättare att vara oerfaren skådare när erfarna rävar delar med sig av sina obsar, tar sig tid och tipsar samt inte minst, delar en slurk ur sin egen termos om min står kvar hemma på köksbordet. Det är en fin gemenskap bland fågelskådare och det motiverar mig att delta i styrelsearbetet.

”
Anders Nydahl
är vår nyaste
styrelsemedlem

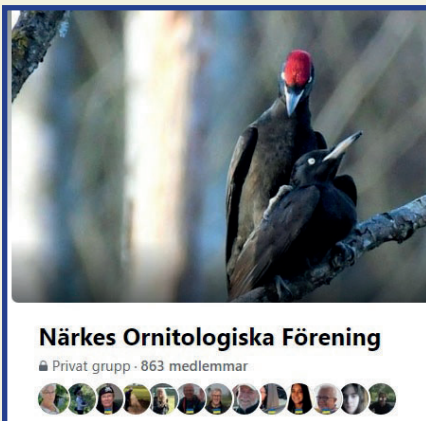
NOFs Facebookgrupp spränger **800-vallen**

■ **NOFs Facebookgrupp växer snabbt. Vi är över 800 medlemmar i gruppen och närmar oss snart 1 000.**

Tanken är att NOFs Facebookgrupp ska vara ett komplement till föreningens tidskrift **Fåglar i Närke**, och till hemsidan. I NOFs Facebookgrupp finns lite tips om saker som händer, till exempel arrangemang inom Närkes Ornitologiska Förening men också andra aktiviteter som rör fågelskådning. Här delar också medlemmarna med sig av bilder eller andra skådarupplevelser.

Facebookgruppen har en del fördelar, man kan till exempel lägga upp flera bilder från naturupplevelser med anknytning till fåglarna i landskapet. Det går också att föra debatter i gruppen – det kan man inte på hemsidan.

Gruppen är en så kallad sluten grupp, det innebär att man måste gå med i gruppen för att se vilka diskussioner som pågår inom

gruppen. Anledningen till att vi har en sluten grupp är för att slippa reklam och annat som kan upplevas som besvärande och som inte tillhör syftet med gruppen.

Alla är välkomna att delta i NOFs Facebookgrupp. Och förstås som medlem i föreningen.

VEM GÖR VAD i NOF-styrelsen?

■ I samband med årsmötet i februari valdes en ny styrelsen för **Närkes Ornitologiska Förening**.

Till stora delar är den tidigare styrelsen intakt, men det har blivit en del förändringar när det gäller ansvarsområden.

Ronnie Lindqvist, ordförande
Eva Georgii-Hemming, vice ordförande och kommunikator med Birdlife Sverige
Catarina Ericsson, sekreterare, sajten, IT
Maria Wanche, ekonomi, kassör
Lars Johansson, exkursioner, fågelskydd, jaktfrågor
Anastasia Valenta, inomhusmöten, integration
Anders Nydahl, medlemsfrågor, exkursioner
Ami Sundén, resor, tjejgruppen
Bengt Andersson, remisser, försäljning

17 tappra lag tävlade i **Artracet**

UNDER ARTRACET blir det en del bilåkande för vissa lag. Här är det **Lördagsskådarna senil** (Danne Sahlberg, Lars Johansson, Anders Nydahl, Henrik Eliasson) som spanar intensivt från bilen.

■ **Många frusna vattendrag och dålig sikt. Det var förutsättningarna för de 17 lagen i 2022 års upplaga av Artracet i Närke. Totalt kryssade lagen 71 arter i landskapet. Bäst lyckades Bröderna Brothers i bilklassen med 54 arter, och i ekoklassen cyklade Birdbikers ihop 41 arter.**

Den dåliga sikten gjorde det svårt att hitta rovfåglar och andra arter i de öppna landskapen. Däremot lyckades många av lagen kryssa de normalt sett svårångade arterna kungsfiskare och forsärla. Båda arterna visade upp sig fint i cementrännan i Oset.

Cykelburna Birdbikers, Daniel Berglund och Albin Mauritzon, började i Oset och for sedan vidare via Rynningeviken till Boglundsängen. Via Varbergaskogen bar det av mot Lindbacka.

– Där fick vi tips om raphöns nära Älgskogens gård. Och kunde också kryssa en

fjällvråk; det satt fint, säger Albin.

Bröderna Brothers, alltså bröderna Stefan, Håkan och Magnus Persson, kom till start trots att två bor utanför landskapet. Stefan hade åkt från Strängnäs och Håkan från Timmele i Västergötland för att delta. Och bröderna hade ställt väckarklockan för att kunna vara i gång redan vid fyratiden.

– Kattuggla direkt, och hornuggla i Kvismaren fick vi strax före klockan sex, berättar Magnus.

Arterna tickade på för laget som till slut lyckades få ihop 54 kryss. Ett resultat som skulle räcka till seger i bilåkarklassen.

Artrace 2022 (33:e upplagan)

1 Bröderna Brothers	54 arter
2. BCST	52 arter
3. Jizzarna	51 arter

Ekoklassen

1. Birdbikers	41 arter
2. Cykelskådarna	34 arter

Albin Mauritzon bäste ekoskådaren – kryssade 218 arter

■ **Albin Mauritzon blev bäste ekoskådare i Närke under 2021.**

Han kryssade 218 arter på ett miljövänligt sätt.

– Det gick långt över förväntan, säger Albin. Målsättningen var att få ihop 200 ekokryss, men det gick så bra att han under hösten och i oktober hade han fått ihop 215 arter. Albin började snegla på rekordet på 221 arter.

– Men det var en rätt mager höst utan större sensationer. Jag hade hoppats på bland annat hökuggla och prutgås, men båda dessa uteblev, förklarar Albin Mauritzon.

Han fick ändå några förväntade kryss under hösten, bland annat lappspurv och strömstare. Och så förstås invasionsarten tallbit.

– Jag är ändå väldigt nöjd med säsongen, det blev ett bra ekoskådarår, säger Albin.

Ekoskådningen -21 i Närke

1. Albin Mauritzon	218 arter
2. Per Wedholm	194 arter
3. Staffan Gustavsson	191 arter
4. Eva Georgii-Hemming	164 arter
4. Urban Tholén	164 arter
6. Kent Halttunen	148 arter
7. Ronnie Lindqvist	146 arter
8. Kjell Ståhlberg	144 arter
8. Sandra Tengelin	141 arter
10. Ove Pettersson	111 arter

Ragnarsson
FASTIGHETER AB

stöder detta nummer av
Fåglar i Närke!

Ekonoma
Redovisningskonsult AB

GRÄSÄNDERNA I ÖREBRO HAR RÄKNATS 57 ÅR I RAD

■ **Den 15 januari i år räknade Tord Larsson alla gräsänder längs Svartån i Örebro. Tord och hans kompanjon Lennart Wiklund har räknat änder sedan 1967, alltså 56 år i rad.**

Totalt räknade Tord Larsson in 1 697 gräsänder vid årets inventering: 1 106 hanar och 591 honor.

De båda hängivna inventerarna räknar alla andfåglar i Svartån i Örebro, från hängbron vid Hagastrand ner till Oset. Man tar också med Lillån från motorvägen och dessutom Bygärdesbäcken.

Efter att ha varit en uppgående trend från 2013 till 2019 (då var noteringen 2 348 gräsänder) har det varit lite blandat

resultat de senaste tre åren. Det kan bero på vädret: är det mildt och mycket öppet vatten har gräsänderna fler möjligheter att övervintra.

Är det kallare är änderna hänvisade till de få öppna vakar som finns i Örebro där inventeringen sker.

SÖNDAG 10 APRIL

Vårfåglar på Björkö

Följ med på den här utflykten kl. 07–13 till vårt nya naturreservat Björkö i Hjälmarén. Det är de tidiga vårfåglarna som är i fokus. Vi går en rejäl promenad runt naturreservatet under ledning av en kunnig guide från NOF. Båt avgår från Naturens Hus och resan tar ca 40 minuter till Björkö. Förhandsanmälan krävs. För mer info se hemsidan. Kontaktperson: Ronnie Lindqvist 070 262 14 17.

ONSDAG 20 APRIL

Månadsmöte

Åke Lindström, professor vid Lunds universitet, berättar om sin forskning om dubbelbeckasiner. De kan tillryggälägga betydande sträckor i ett svep, och komma upp på hisnande höjder under sina färder mellan vinter- och sommarkvarter. Bland annat får vi höra om dubbelbeckasinen som slog höjrekorden bland flyttfåglar genom att flyga på 8 700 meters höjd! Mötet börjar kl. 19, Hantverkshuset, Engelbrektsgatan 6, Örebro. Precis som tidigare är föredraget gratis och fiket kostar 30 kr.

LÖRDAG 23 APRIL

Knuthöjdsmossens smålommor

Följ med till Knuthöjdsmossen i Hällefors. Förhoppningsvis får vi höra de magiska ljuden från smålommornas spel och säkert visar de säregna fåglarna upp sig för oss. Många andra av myrens fågelarter är också som mest aktiva nu. Räkna med en tidig avfärd så att vi inte missar de bästa morgontimmarna. På hemsidan finns uppdaterad info.

LÖRDAG 30 APRIL

Sjöfågelsträck vid Vättern

Häng med till härliga Klåvudden vid Vätterns norra spets. På den här mycket speciella lokalen kan man se många arter sjöfågel sträcka. Det blir en tidig morgon, men det kan vara värt besväret för att få se svärta, sjöorre, ejder och andra kustfåglar. Samling vid infarten till Harge kl. 04.30. Vi avslutar någon gång på förmiddagen när sträcket har avtagit i intensitet. För mer info: Ronnie Lindqvist 070 262 14 17.

SÖNDAG 1 MAJ

Osetguidning

Årets guidningar i Oset inleds traditionellt den 1 maj. Välkommen till en vandring i bästa skådartid tillsammans med duktiga guiden Lars Johansson. Oset visar upp det bästa vi har i fågelväg så här års, så packa matsäcken, putsa kikaren och kom till Ske-

bäcksparkeringen vid reningsverket där vi startar kl. 07. För mer info: Lars Johansson 070 558 99 06.

ONSDAG 4 MAJ

Osetguidning

Varje onsdagskväll i maj kan du som är upptagen på söndagar, eller föredrar kvällsskådning, hänga med på en Osetguidning med en kunnig fågelguide från NOF. Vi samlas på Skebäcksparkeringen vid reningsverket där vi startar kl. 18. Ta med matsäck och kikare. För mer info: Lars Johansson 070 558 99 06.

LÖRDAG 7 MAJ

Fågeltornskampen

Nu ska Sverige, Finland och Danmark tävla i Fågeltornskampen. Flera hundra torn bemannas denna dag och det ska räknas fågelarter. Bästa torn i Närke brukar hålla sig väl framme i täten. Boka ett fågeltorn tillsammans med någon eller några kompisar och var med i den här roliga tävlingen. Om du inte får ihop ett lag, är du välkommen besöka våra tävlande torn och hjälpa till under dagen. Vi bemannar tornen mellan kl. 05 och 13.

För mer info:

Kent Halttunen 070 216 11 30.

SÖNDAG 8 MAJ

Fågelskådningens dag i Rånne

Den här dagen ägnar vi helt åt fåglarna i Tysslingen. NOF finns på plats för att tillsammans med er njuta av fåglarna i bästa skådartid. Ett digert program väntar vid Tysslingens Naturcenter, Rånne, den här familjedagen. Fågelfrukost vid Norra tornet, fågelguidningar, kikävisning, tipspromenad och mycket annat. Vi delar upp dagen i två pass. Morgonpasset varar kl. 06–12. Kvällspasset börjar kl. 18, och då vi lyssnar efter bland annat dvärg- och dubbelbeckasiner med avslutning kl. 22. För mer info: Ronnie Lindqvist 070 262 14 17.

SÖNDAG 8 MAJ

Osetguidning

Osetguidningarna fortsätter, kom med och lär dig, eller var med och bena ut alla fågelarter vi ser eller hör. Ofta dyker det upp något oväntat på våra vandringar runt vårt fina naturreservat. Vi samlas på Skebäcksparkeringen vid reningsverket kl. 07. Ta med matsäck och kikare. För mer info: Lars Johansson 070 558 99 06.

ONSDAG 11 MAJ

Osetguidning

Guidningarna i Oset på onsdagskvällar

under maj är för dig som är upptagen på söndagar eller föredrar kvällsskådning. En kunnig fågelguide från NOF leder vandringen och hjälper till att hitta alla olika fågelarter som finns i området. Ta med matsäck och kikare. Vi samlas på Skebäcksparkeringen vid reningsverket kl. 18. För mer info: Lars Johansson 070 558 99 06.

ONSDAG 11 MAJ

Dubbelbeckasiner i Oset

Hördes det inga becksiner i Rånne häromdagen? Vi gör ett nytt försök i Oset denna kväll. Kanske har vi samma tur som förra året då dubbelbeckasinerna spelade på Näsbyängen. Vi samlas vid parkeringen, Södra Näsbytornet kl. 21. För mer info: Lars Johansson 070 558 99 06.

SÖNDAG 15 MAJ

Fågelsång på Björkö

Följ med på den här utflykten kl. 07–13 till vårt nya naturreservat Björkö i Hjälmarén. Björkö har flera fina naturtyper som alla hyser olika fågelarter. Vi går en rejäl promenad runt naturreservatet under ledning av en kunnig guide från NOF. Båten avgår från Naturens Hus, Örebro och resan tar ca 40 minuter till Björkö. Familjer är välkomna och exkursionen passar nybörjare. Förhandsanmälan krävs. För mer info se hemsidan. Kontaktperson: Ronnie Lindqvist 070 262 14 17.

SÖNDAG 15 MAJ

Osetguidning

En duktig guide från NOF leder vandringen och visar vad vi ser och pekar ut vilka fåglar som sjunger. Kanske har det dykt upp något oväntat i vårt fina, stadsnära naturreservat. Vi samlas på Skebäcksparkeringen vid reningsverket kl. 07. Ta med matsäck och kikare. För mer info: Lars Johansson 070 558 99 06.

ONSDAG 18 MAJ

Osetguidning

Onsdagskvällar i Oset kan bjuda på överraskningar under maj. Det här är något för dig som är upptagen på söndagar eller föredrar kvällsskådning. En kunnig fågelguide från NOF leder vandringen och hjälper till att hitta alla olika fågelarter som finns i området. Vi samlas på Skebäcksparkeringen vid reningsverket där vi startar kl. 18. Ta med matsäck och kikare. För mer info: Lars Johansson 070 558 99 06.

LÖRDAG 21 MAJ

Fågelfrukost Norra tornet

Café Svanen och Tysslingens Naturcenter dukar upp en fågelfrukost i Norra tornet, Tysslingen, den här morgonen samtidigt som NOF guidar. Fågellivet är som mest intensivt

PROGRAM vår/sommar 2022

på året nu i slutet av maj, så vi förväntar oss många fina fågelobservationer till frukostkaffet. Välkommen till en trivsamt morgonstund vid Norra tornet kl. 07–10.

För mer info: Ronnie Lindqvist 070 262 14 17.

SÖNDAG 22 MAJ

Osetguidning

Nu är vi i den mest intensiva skådarperioden under året. Har alla vårfåglar kommit än, är rosenfinken på plats? En guide från NOF leder vandringen i vårt unika, stadsnära naturreservat Oset. Vi samlas på Skebäcksparkeringen vid reningsverket kl. 07. Ta med matsäck och kikare.

För mer info: Lars Johansson 070 558 99 06.

ONSDAG 25 MAJ

Osetguidning

Sista onsdagskvällen med guidning i Oset för i år. En kunnig fågelguide från NOF leder vandringen och hjälper till att hitta alla olika fågelarter som finns i området. Sjunger kärnsångaren eller näktergalen? Vi samlas på Skebäcksparkeringen vid reningsverket kl. 18. Ta med matsäck och kikare.

För mer info: Lars Johansson 070 558 99 06.

ONSDAG – SÖNDAG 25–29 MAJ

Resa till Nidingen och Västkusten

Nu får du chansen att hänga med på en NOF-resa till Nidingen och Västkusten. På Nidingen finns chans att se många unika sträckande havsfåglar, här finns också landets enda häckning av tretåig mås. Eftersom man åker RIB-båt ut till Nidingen är antalet platser begränsat till tolv. Info om resan och hur man anmäler sig finns på hemsidan. Kent Halttunen 070 216 11 30.

SÖNDAG 29 MAJ

Osetguidning

Sista guidningen i Oset för i vår. En kunnig

guide från NOF leder vandringen och visar vad vi ser och pekar ut vilka fåglar som sjunger. Samling vid Skebäcksparkeringen vid reningsverket kl. 7. Ta med matsäck och kikare.

För mer info: Lars Johansson 070 558 99 06.

LÖRDAG 4 JUNI

Stadsvandring

Stan är full av olika sorters varelser. Fåglarna kollar man helst mycket tidigt på morgonen. Vi samlas kl. 5 vid Örebro slott för en morgonpromenad med fågeltema. Hur många arter kan vi hitta? Centrum, Stadsparken och Slussen gömmer fler fåglar än man kan tro. Kanske får vi höra svarta rödstjärten sjunga? För mer info: Lars Johansson 070 558 99 06.

MÅNDAG 6 JUNI

Tysslingen runt på cykel

Hur firar man nationaldagen på bästa sätt? Jo, man cyklar och skådar fåglar, den här gången runt Tysslingen. Samling kl. 7 vid Naturin-fo-byggnaden, södra Tysslingen. Dit cyklar man eller åker bil. Sedan cyklar vi tillsammans på östra sidan till Rånneå där många spännande fåglar väntar längs vägen. Vid Tysslingens Naturcenter väntar fika eller frukost. Sedan fortsätter vi cykelturen längs västra sidan med flera fågelstopp. Erik Rosenberg och några kamrater arrangerade en liknande cykeltur 1941. Des samlade 226 deltagare. Hur många blir vi den här gången? För mer info: Kent Halttunen 070 216 11 30.

FREDAG 10 JUNI

Nattfågellyssning

Nattsjungande fåglar hör till en av fågelårets höjdpunkter. Vad hittar vi år? Vaktel, kornknarr, nattskär och många fler arter är fullt möjliga på den här exkursionen. Vi samlas på kafé i Rånneå kl. 20 för vidare färd runt Tysslingen och till Kilsbergen.

För mer info: Ronnie Lindqvist 070 62 14 17.

NOF ARRANGERAR FLER RESOR I HÖST

Närkes Ornitologiska Förening ordnar fler resor i höst. Resan till Falsterbo blir av den 14-18 september. Resan till Öland 13-16 oktober. Det finns även möjligheter till en resa till Hönö i slutet av oktober. Missa inte de här möjligheterna.

NIDINGEN, en halvmil ut i havet, är en av Hallands finaste fågelöar, och en viktig sträck- och rastlokal för flyttfåglar vår och höst.

Häng med på NOF-resa till Nidingen!

Nu får du chansen att hänga med på en NOF-resa till Nidingen och Västkusten.

På Nidingen finns chans att se många unika sträckande havsfåglar, här finns också landets enda häckning av tretåig mås.

Äntligen kan den bli av, en härlig skådarresa till den säregna ön Nidingen på Västkusten.

Nidingen är en av västkustens finaste fågelöar. Öns karaktärsfåglar, som förekommer i stora bestånd, är småskrake, kentsk tärna och tobisgrissla. Andra intressanta arter som kärnsnäppa, rödbena och skärpiplärka har man också mycket goda chanser att se. Dessutom häckar tretåig mås på ön.

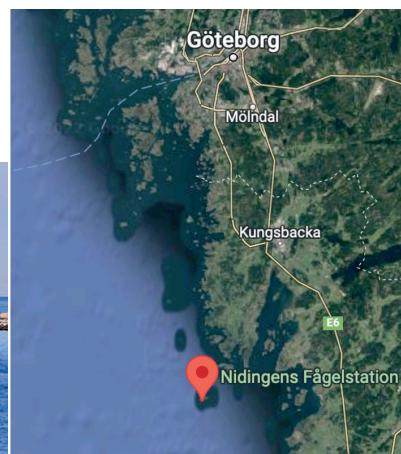
Är det rätt typ av väder finns det goda chanser att se sträckande fåglar.

Vid sidan av två dygn på Nidingen blir det också två dagar med spännande skådning på Västkusten; det brukar alltid ge härliga upplevelser.

Eftersom man åker RIB-båt ut till Nidingen är antalet platser begränsat till tolv. Det blir vandrarhemsstandard både på Västkusten och på Nidingen: räkna med att få bo tillsammans med en skådarkompis.

Resan kostar 4 200 kronor. Då ingår transport i två minibussar, två övernattningar på vandrarhemmet i Getterön och två nätter på vandrarhemmet på Nidingen. Dessutom transport med RIB-båten från och till Nidingen.

Reseledare: Kent Halttunen, av honom kan du få mer information om resan. kent.halttunen@outlook.com
Anmälan till amisunden54@gmail.com
Anmälningsavgift 500 kronor (betalas tillbaka om resan ställs in.)

FÅGLAR

i Närke

REDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIVARE:

Kent Halttunen

Nygård, Norra Folkavi
719 91 Vintrosa
070 216 11 30
kent.halttunen@outlook.com

REDAKTIONEN:

Arne Lundh

Villagatan 31
718 30 Frövi
070 202 80 64
ervalla31@hotmail.com

Charlotta Hedberg Tideman

Järnväggsgatan 32
703 62 Örebro
070 721 43 32
charlotta.tideman@tele2.se

Leif Haldorson

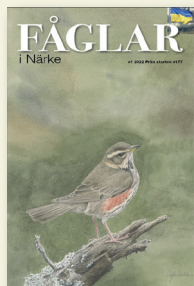
Brevbårgatan 52
703 78 Örebro
070 665 67 75
leif.haldorson@telia.com

Ove Pettersson

Duvstigen 13
703 48 Örebro
070 910 69 65
ovepet49@icloud.com

Anders Nilsson

Ramsta 306
719 91 Vintrosa
mediagurun@icloud.com

NÄRKES ORNITOLOGISKA FÖRENING

En ideell regionalförening av SOF/BirdLife Sverige. NOF jobbar med fågelintresse, fågelskydd och fågelforskning. Medlem i föreningen blir man enklast genom att gå in på membit: membit.net/m4-member/login/500, och betala medlemsavgiften. Årsavgiften är 250 kr för vuxen, för familjemedlem 50 kr (ingen extra medlemstidning), ungdomsmedlem (13–20 år) betalar 100 kr och barn (1–12 år) 50 kr per år. Medlemmarna får vår medlemstidning som ges ut med fyra nummer per år. Dessutom får man hänga med på alla exkursioner, resor, utbildningar och spännande möten.

ADRESSÄNDRINGAR

Har du ändrat adress? Logga in på vårt medlemsregister, membit.net/m4-member, med det användarnamn du fick när du betalade medlemsavgiften.

Har du andra medlemsfrågor? Kontakta Anders Nydahl, se styrelserutan längre ned här på sidan.

FÖRENINGSLOKAL

För sammanträden och bibliotek finns vi i Föreningarnas hus, Slottsgatan 13A, Örebro. För utställningsmateriel, holkar med mera används källarlokalen på Hagmarksgatan 9B.

HEMSIDA

Du är välkommen att besöka hemsidan nof.birdlife.se. Vi finns också på Facebook.

REGIONALA RAPPORTKOMMITTÉN

Sammanställande:
Magnus Friberg
073 503 08 35

FÅGELSKYDDSGRUPPEN

Sammanställande:
Bengt Andersson

SKOGSGRUPPEN

Sammanställande
Bengt Andersson

JORDBR.GRUPPEN

Sammanställande
Kent Halttunen

OSETKOMMITTÉN

NOFs representant
Thord Eriksson
072 731 23 93

SVANSJÖN TYSSLINGEN

NOFs representant
Kent Halttunen

NOFS TJEJGRUPPER

Ami Sundén
070 944 73 00

Annika Lorin
070 375 78 18

STYRELSEN

Ronnie Lindqvist

Ordförande
Bertil Waldéns gata 6
702 15 Örebro
070 262 14 17
lindqvist_ronnie@hotmail.com

Maria Wanche

Ekonomi, kassör
Osvalla 230
719 92 Vintrosa
070 415 58 83
maria.wanche@gmail.com

Anders Nydahl

Medlemsfrågor, exkursioner
Räntmästargatan 97
702 25 Örebro
070 309 16 83
anders.nydahl@telia.com

Eva Georgii-Hemming

Vice ordförande,
kommunikatör med Birdlife
Äsplunda 643
705 96 Glanshammar
070 254 20 27
georgiihemming@gmail.com

Lars Johansson

Exkursioner, fågelskydd,
jaktfrågor
Holländaregatan 22
702 86 Örebro
070 5589 99 06
lars.h.johansson@icloud.com

Ami Sundén

Resor,
tjejgruppen
Visthusgatan 6
702 26 Örebro
070 944 73 00
amisunden54@gmail.com

Catarina Ericson

Sekreterare, hemsidan, IT
Fredsgatan 34
703 62 Örebro
070 342 61 55
toverud@hotmail.se

Anastasia Valenta

Inomhusmöten, integration
Grankottevägen 6
702 82 Örebro
070 071 17 17
nof.anastasia@gmail.com

Bengt Andersson

Remisser, försäljning
Idrottsvägen 5
692 33 Kumla
070 693 33 65
styrbengt@hotmail.se

Dä går **aaaldrig...** (Och det gjorde det inte heller)

JAG MATAR GÄRNA pippifåglarna och noterade redan då jag köpt en bra handkikare att de många nötväckor som skvätte solrosfrön åt alla håll, hade olika teckning på undergumpen. Kul, tänkte jag, då kan man dels räkna hur många olika individer som besöker automaten, dels se hur ofta de kommer tillbaka.

Rätt snart insåg jag att de satt stilla färre bråkdelar av en sekund än vad jag behöver för att se skillnad på de olika fåglarna. Nu har jag försökt några år, men inte kommit längre på väg. Det går aldrig.

Är man mindre duktig på det ena, kanske man kan göra något annat. I ”min” atlasruta står jag för 241 av 243 rapporter om talgoxe. Drygt 95 procent av alla rapporterade fåglar i rutan är mina; det är kanske inte helt friskt, nu vet alla att det finns talgoxar där. Det kan ha något med pandemin att göra, eller med något i mitt huvud. Säkert finns det Närkeskådare som har 365 obsdagar under 2021; jag fick i alla fall ihop 313, rätt ok.

AV PANDEMISKA SKÄL har hustrun och jag tillbringat mycket tid i fritidshuset i Västernärke. Tyvärr är det inte de bästa av fågelmarker i den absoluta närheten (35 tomtkryss är inte mycket att skryta med), men en bit bort hittar man ett av landskapets mest välbyggda fågeltorn vid Skagerhultamossens västra sida. Men inte heller där ser man särskilt många fåglar, förutom vid de höstliga tranräkningarna. Men då är det mer antalet tranor som är stort, inte antalet arter, även om jag i höstas fick kryssa fjällvråken en stund innan tranorna behagade flyga in mot Teen. De arter som ”annonseras” på infotavlorna verkar undvika mossen när jag är där, oavsett tid på dagen. Varken storspov eller småspov har visat sig, inte heller ljungpipare. Och ängs-
piplärkan sjunger för någon annan.

Roligare är då Hammarsjön, inte långt därifrån, märkligt nog inte namngiven på kartorna. Vintern 2019–2020 restaurerades våtmarken, och förra våren hade redan framför allt vadare hittat dit. Tyvärr översvämmades allting vid de kraftiga majregnen ifjol, och många bon lades under vatten. Den lilla Stavån rinner ut i Teen alldeles i närheten, och även där kan man se fåglar, även om storskarven inte är den jag gillar bäst.

ÅTER TILL GLÄNTAN vid fritidshuset, i närheten bor ett sparvhökpar. Även dem har jag noterat som födosökande på Artportalen, även om jag bara sett en enda lyckad fångst (en talgoxe). I somras stod jag och målade skogssidan på ett av småhusen, när min koncentration skingrades av ett ruskigt liv alldeles bakom mig. Det var sparvhöksen som tänkte göra lunch av en koltrast, som inte ville bli sådan. Givetvis fick de göra upp saken på egen vinge, men trasten kom undan den gången. Ekorrrar finns det gott om, men än så länge har inte duvhöken fångat någon så jag sett det. Men matningen är till för alla... Bara en gång har jag sett gråspett vid matningen, men på den tiden hade jag

ingen aning om Artportalen, så den är än så länge okryssad. Annars är det gott om större hackspett och spillkråka, gröngölingar finns i närheten. Den förstnämnda matade en unge med så mycket solrosfrö att jag oroade mig för alltför ensidig kost.

Korparna hörs ofta och flyger över då och då. Mäktigt när jag räknade in hela tjugotre exemplar högt över tomten. Fiskgjusen besöker ibland viken, jag hoppas alltid att den ska lyckas i sitt födosök. Viken får också besök av såväl stora som små lommar, de senare häckar ”uppe i skogen”. Första gången jag rapporterade om dem fick jag banor, då jag inte förstått att de ska skyddas. Nu vet jag bättre.

OM JAG NU har gett upp beträffande nötväckorna. Tror dock att jag lärt mig att se skillnad på hanar och honor hos talgoxarna. Så något har gått bra.

FOTO: SUSANNE KARLSSON TIVENIUS

KRÖNIKA: LASSE TIVENIUS